Πανεπιστήμιο Μακεδονίας,
Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης

Άσκηση ακοής - σολφέζ - ρυθμική αγωγή I

Ακαδημαϊκό έτος 2026-27

Διδάσκουσα: Ανδριανοπούλου Μόνικα

Σκοπός του μαθήματος

- Dictée («Άσκηση ακοής»):

Η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων ανταποκρίνονται στη μουσική: συγκινούνται, τρομάζουν, γαληνεύουν, ονειροπολούν, μελαγχολούν, νιώθουν ευφορία, κλπ. Αυτή η ανταπόκριση έχει να κάνει σε μεγάλο βαθμό με γενικότερα χαρακτηριστικά του ήχου όπως είναι η ένταση, η ταχύτητα, το ηχόχρωμα και η άρθρωση, στοιχεία πιο «χονδροειδή» θα λέγαμε, που φτάνουν πρώτα στον ακροατή, πριν τα πιο λεπτά μελωδικά, ρυθμικά ή αρμονικά χαρακτηριστικά τού μουσικού ήχου.

Επίσης, όλοι ακούμε & αντιλαμβανόμαστε ιδιαίτερα τη μουσική γλώσσα της κουλτούρας που μας περιβάλλει, μουσικοί και μη-, όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες και πειράματα με ηλεκτροεγκεφαλογραφήματα. Σε αυτές, φάνηκε ότι η δυνατότητα να αναγνωρίσει κανείς μελωδικές, ρυθμικές ή αρμονικές αποκλίσεις από τους κανόνες ενός οικείου μουσικού ιδιώματος είναι κοινή μεταξύ μουσικών και εκείνων που δεν έλαβαν μουσική εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη δυνατότητα του εγκεφάλου να αφομοιώνει σιωπηρά τους εγγενείς «γραμματικούς» και «συντακτικούς» κανόνες ενός μουσικού συστήματος, ακριβώς όπως γίνεται και με την εκμάθηση της γλώσσας.

=> Στην πραγματικότητα δεν χρειάζεται κάποια εξάσκηση της ακοής: όλοι ακούμε και όλοι καταλαβαίνουμε τη «γραμματική» και το «συντακτικό» της ευρωπαϊκής μουσικής, εξαιτίας της βιολογίας μας και της καθημερινής «τριβής» μαζί της στο περιβάλλον μας. Αυτό που θα εξασκήσουμε είναι η πιο συνειδητή γνώση των όσων ακούμε, καθώς ως μουσικοί πρέπει όχι μόνο να μπορούμε να απολαμβάνουμε τη μουσική αλλά να ξέρουμε και κάποια από τα μυστικά της, που κάνουν το κάθε κομμάτι να ακούγεται όπως ακούγεται.

- Σολφέζ:

Για να τραγουδήσει κανείς «prima vista» ή με πρώτη ανάγνωση, πρέπει να μπορεί να μετατρέψει άμεσα τα οπτικά σύμβολα σε ήχο, ή αλλιώς, να μπορεί να *ακούσει εσωτερικά* αυτό που του δείχνουν τα σύμβολα. Η εσωτερική ακοή, η δυνατότητα κανείς να φανταστεί και να «ακούσει» τον ήχο εσωτερικά, είναι απαραίτητη και για την ερμηνεία, για το ζωντάνεμα της μουσικής παρτιτούρας. Αυτή την εσωτερική ακοή και τη μουσική φαντασία θέλει να καλλιεργήσει το κομμάτι του «σολφέζ», ώστε μέσα από τη σημειογραφία να παίρνουμε όσες το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για ένα κομμάτι και εν μέρει ήδη να ακούμε αυτό που βλέπουμε.

- Ρυθμική Αγωγή:

Ο ρυθμός είναι μέρος της ζωής κάθε ανθρώπου, καθώς γύρω μας και μέσα μας τα πάντα κινούνται και λειτουργούν με ρυθμό (μέρα-νύχτα, εποχές, χρόνια, περπάτημα ή τρέξιμο, καρδιά). Η ρυθμικότητα του ηχητικού μας περιβάλλοντος έχει ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό σε σχέση με το παρελθόν, καθώς μας περιβάλλουν ως επί το πλείστον μηχανές που παράγουν έναν διαρκή βόμβο, και όχι ρυθμικούς ήχους. Σκοπός αυτού του μέρους του μαθήματος είναι η εξοικείωση με όλες τις πιθανές υποδιαιρέσεις του παλμού και τα ρυθμικά *μοτίβα* που μπορούν να δημιουργηθούν πάνω σε αυτές, ώστε να διευκολύνεται η αποκωδικοποίηση του ρυθμού από την πρώτη επαφή με ένα μουσικό κομμάτι. Μαζί με τους πιο γνωστούς ρυθμούς της μπαρόκ, της κλασικής και της ρομαντικής εποχής, θα μελετήσουμε και ρυθμικά φαινόμενα της πιο σύγχρονης μουσικής όπως είναι οι πολυρυθμοί και οι αλλαγές μέτρων.

Βασικοί στόχοι της «Άσκησης Ακοής» Ι

►**Θεωρία**: Επανάληψη και παγίωση θεωρητικών γνώσεων (διαστήματα, κλίμακες, οπλισμοί)

►**Ακουστική αφομοίωση, εσωτερική ακοή, απαγγελία/τραγούδι, και καταγραφή των παρακάτω:**

1. **Διαστήματα**: Μελωδικά και αρμονικά
2. **Βαθμίδες κλιμάκων**: Μείζονας και ελασσόνων κλιμάκων
3. **Μελωδία**: Μονοφωνικές, τονικές μελωδίες που παραμένουν στην ίδια τονικότητα
4. **Συγχορδίες**: Τρίφωνες: μείζονες, ελάσσονες, ελαττωμένες και αυξημένες συγχορδίες, σε όλες τις θέσεις
5. **Αρμονία**: Αρμονικές διαδοχές που παραμένουν στην ίδια τονικότητα. Τύποι πτώσεων
6. **Ρυθμός**: Διμερής έως τετραμερής υποδιαίρεση του παλμού (παλμός=τέταρτο, μισό, ή όγδοο), και παρεστιγμένες αξίες (απλά και διπλά παρεστιγμένα, με ακέραιη ή υποδιαιρεμένη την συμπληρωματική τους αξία). Σύνθετα μέτρα (6/8, 9/8, 12/8)

Δομή 1^{ου} εξαμήνου

-13 εβδομάδες διδασκαλίας (με 10 υποχρεωτικές παρουσίες)

-Στο τέλος του εξαμήνου θα έχουμε ένα 'τεστ προόδου' (dictée), που θα ανακοινωθεί

-Στην εξεταστική του Ιανουαρίου δίνονται προφορικές και γραπτές εξετάσεις. Η ύλη και για τα δύο μέρη της εξέτασης θα σας δοθεί εκ των προτέρων. NB: Όποιος περάσει το τεστ προόδου, δεν θα χρειαστεί να ξαναπεράσει το γραπτό μέρος των εξετάσεων τον Ιανουάριο, αλλά μόνο το προφορικό.

*Ἀπο Θεοῦ ἄρξασθαι. («Ας αρχίσουμε με την επίκληση του Θεού». **Αρχαιοελληνικό ρητό**)*

*Ἐάν μὴ ἔλπηται ἀνέλπιστον, οὐκ ἐξευρήσει. («Ἐάν δὲν ἐλπίζεις τὸ ἀνέλπιστο, δὲν θὰ τὸ βρεῖς». **Ἡράκλειτος**)*

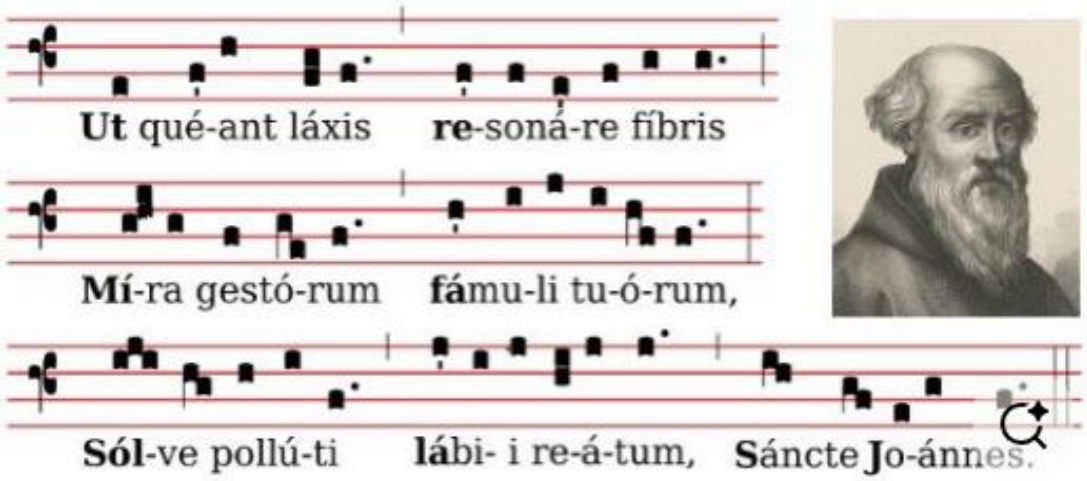
Άνθρωπος και μουσική

«*Είμαστε* μουσικά όντα: η ιδιότητα αυτή είναι βασικό μέρος της ανθρώπινης κατασκευής μας. Υπάρχουν ειδικές περιοχές στον ανθρώπινο εγκέφαλο, που οι βασικές λειτουργίες τους σχετίζονται με την επεξεργασία τής μουσικής.»
('We *are* musical: it is part of our basic human design. The human brain has specialist areas whose prime functions are networked for musical processing') (Welch 2005, σ.117).

«Πολλοί άνθρωποι θεωρούν λανθασμένα ότι η διαισθητική συμπεριφορά είναι έμφυτη. Αυτό αποτελεί θεμελιώδη πλάνη. Σε κάθε τι που εξασκούμε σταθερά, επέρχεται κάποια στιγμή ένας αυτοματισμός.»
('Many people mistakenly assume that intuitive behavior must be innate. This is a major fallacy. Any well-practised habit eventually becomes automatic') (Sloboda 2005, σ.268).

Η καταγωγή των νοτών

Ut queant laxis – Guido d' Arezzo (991-1033 **μ.Χ.)**

'**Ut** queant laxis,

Resonare fibris,

Mira gestorum,

Famuli tuorum,

Solve polluti,

Labii reatum,

Sancte **I**ohannes'

Το τονικό μουσικό σύστημα

Φθογγικό υλικό Ευρωπαϊκής κλασικής μουσικής:

Φυσικές νότες, ή διατονικοί φθόγγοι τής Ντο μείζονας (7):

ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι (λευκά πλήκτρα πιάνου)

Χρωματικοί φθόγγοι τής Ντο μείζονας (5):

Ντο#, ρε#, φα#, σολ#, λα#, ή: ρεb, μιb, σολb, λαb, σιb (μαύρα πλήκτρα πιάνου)

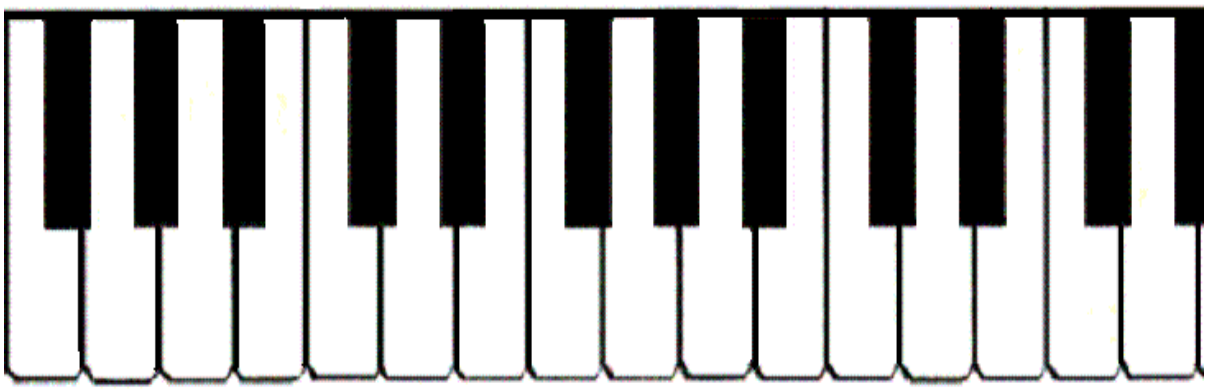
Εναρμόνιοι φθόγγοι:

Ντο#-ρεb, ρε#-μιb, φα#-σολb, σολ#-λαb, λα#-σιb, και: μι-φαb, φα-μι#, σι-ντοb, ντο-σι#

Σημεία αλλοιώσεων:

Δίεση: # , Ύφεση: b, Αναίρεση: , Διπλή δίεση: x, Διπλή ύφεση: bb 𝄫

ΝΤΟ#/ΡΕb - ΡΕ#/ΜΙb - ΦΑ#/ΣΟΛb - ΣΟΛ#/ΛΑb - ΛΑ#/ΣΙb

ΝΤΟ - ΡΕ - ΜΙ - ΦΑ - ΣΟΛ - ΛΑ - ΣΙ - ΝΤΟ
(C D E F G A B C)

Νότες & κλειδιά

Οι ακριβείς ονομασίες των νοτών (του πιάνου) σύμφωνα με την περιοχή τους:

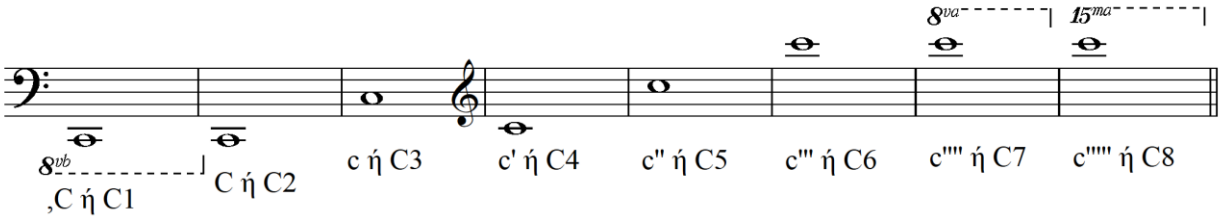
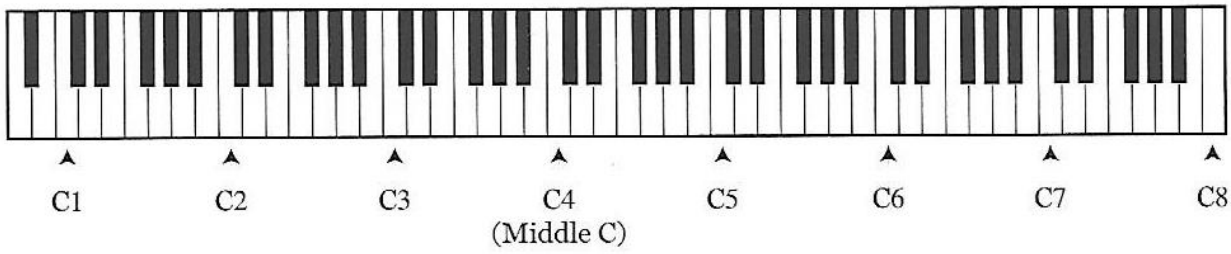
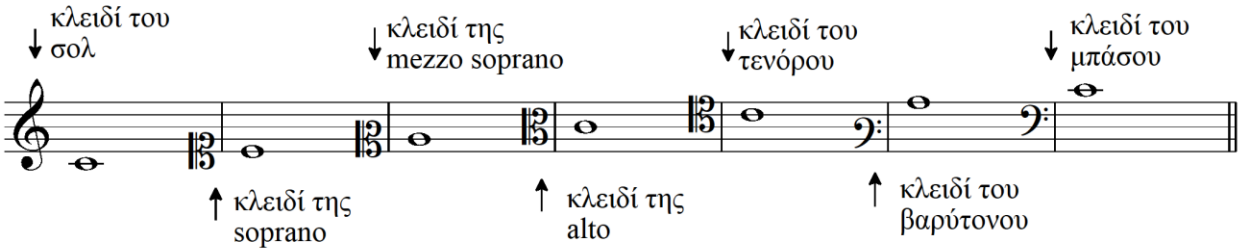

FIGURE 1.2: Full piano keyboard, with octave designations

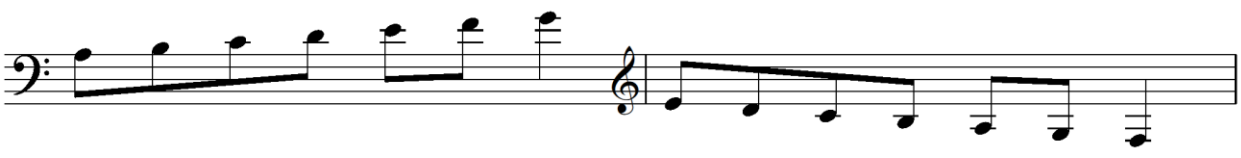

(Απεικόνιση των πλήκτρων τού πιάνου: Piper Clendinning & West Marvin, 2005, σελ.15)

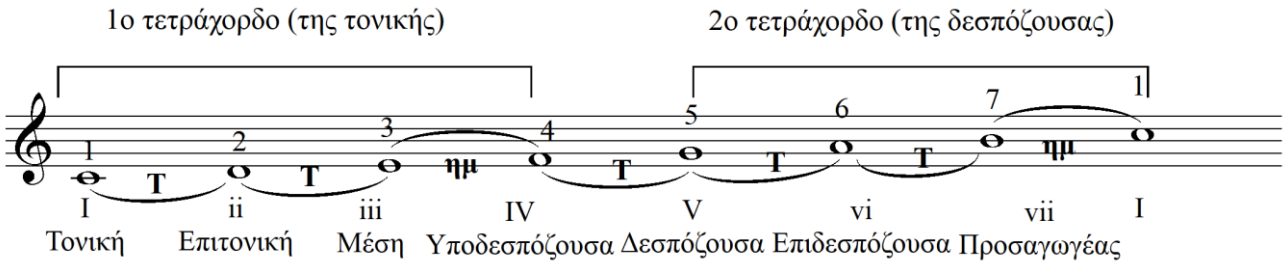
Η νότα ντο (C4 ή c') στα κλειδιά σολ, ντο & φα:

(Πάνω/κάτω από το πεντάγραμμο: Βοηθητικές γραμμές)

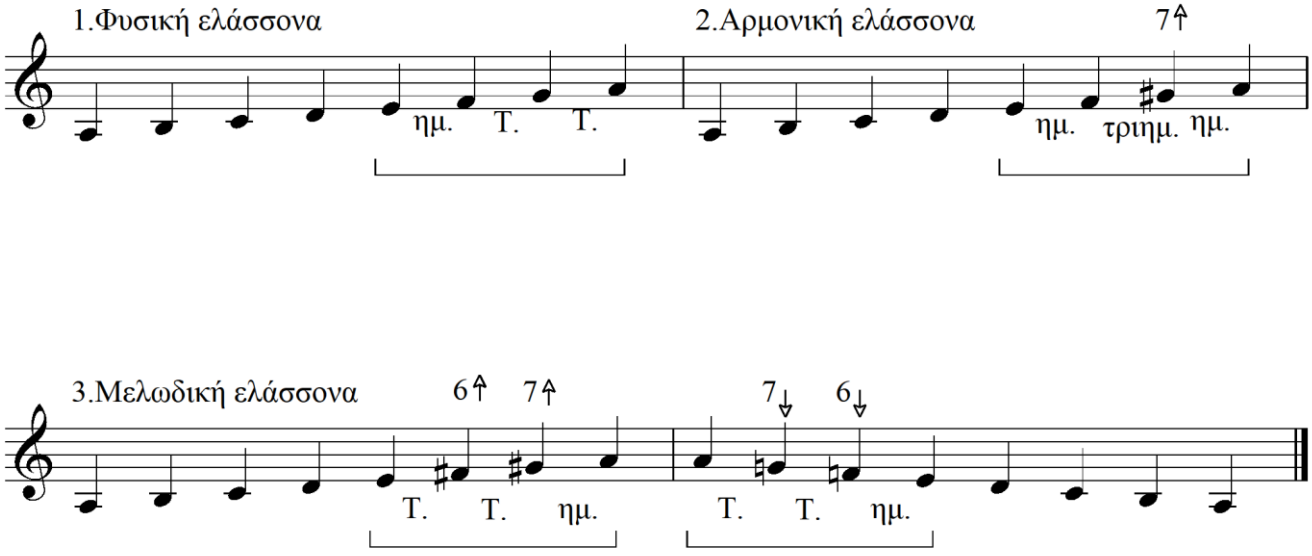

Μείζονα κλίμακα

Ελάσσονες κλίμακες

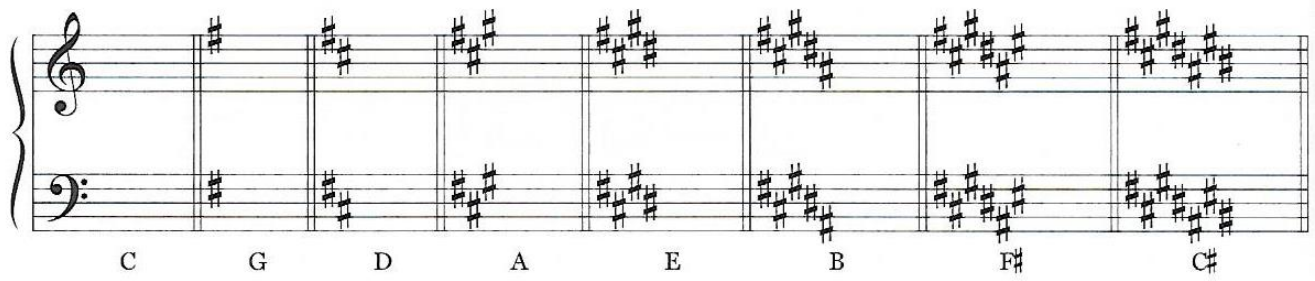
(Δεύτερο τετράχορδο των τριών τύπων ελάσσονας κλίμακας)

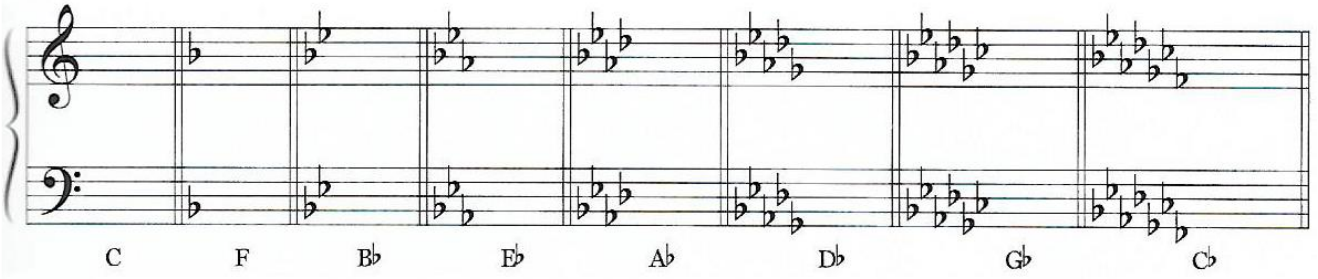
Η φαντασία είναι πιο σημαντική από τη γνώση. (***Albert Einstein***)

Οπλισμοί κλιμάκων

FIGURE 3.1: Major key signatures

Κλίμακες με διέσεις – η τελευταία δίεση αντιστοιχεί πάντα στη νότα τού προσαγωγέα.
(Σειρά διέσεων: Φα – ντο – σολ – ρε – λα – μι – σι.
Σειρά κλιμάκων με αύξοντα αριθμό διέσεων: σολ – ρε – λα – μι – σι – φα# – ντο#.)

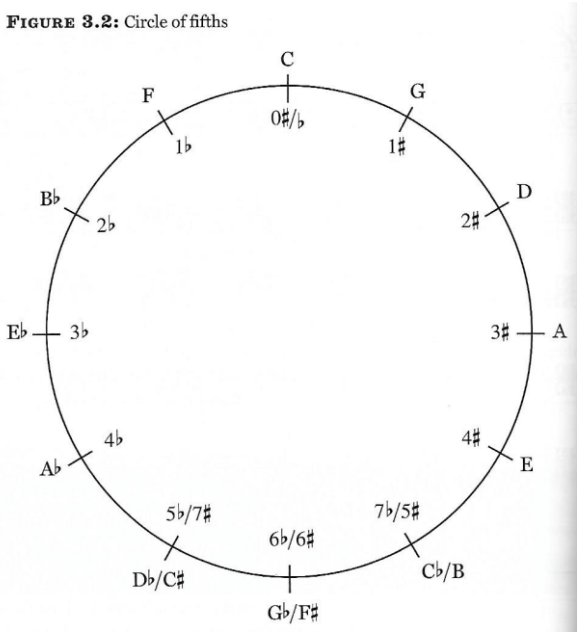
Κλίμακες με υφέσεις – η τελευταία ύφεση αντιστοιχεί πάντα στην 4η βαθμίδα.
(Σειρά υφέσεων: Σι – μι – λα – ρε – σολ – ντο – φα.
Σειρά κλιμάκων με αύξοντα αριθμό υφέσεων: φα – σι – μι – λα – ρε – σολ – ντο.)

(Piper Clendinning & West Marvin, (2005), σελ.46-48.)

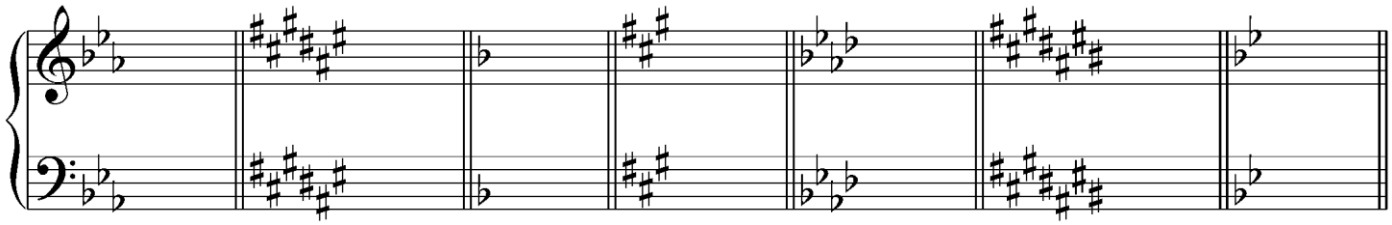
Επιτυχία σημαίνει να πηγαίνεις από αποτυχία σε αποτυχία,
δίχως να χάνεις τον ενθουσιασμό σου.
(Winston Churchill)

Ο κύκλος των πεμπτών

Figure 3.2: Circle of fifths

Αναγνωρίστε τους παρακάτω οπλισμούς:

_____ μείζ./ _____ ελάσ.

_____ μείζ./ _____ ελάσ.

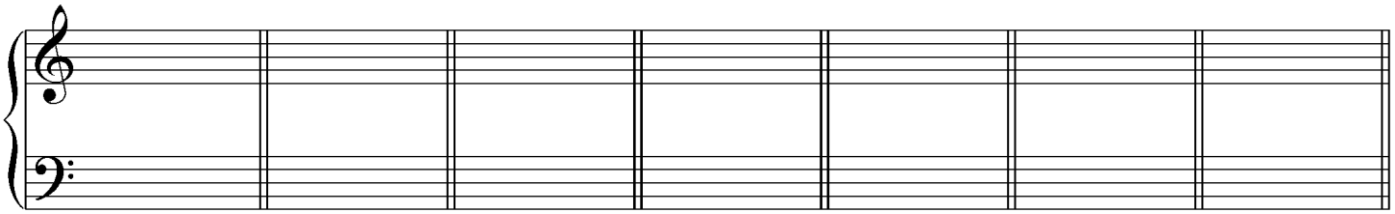
_____ μείζ./ _____ ελάσ.

_____ μείζ./ _____ ελάσ.

_____ μείζ./ _____ ελάσ.

_____ μείζ./ _____ ελάσ.

Γράψτε τους παρακάτω οπλισμούς στα κλειδιά σολ & φα:

Μι μείζ./ ντο# ελάσ.

Ρεb μείζ./ σιb ελάσ.

Ρε μείζ./ σι ελάσ.

Ντοb μείζ./ λαb ελάσ.

Σι μείζ./ σολ# ελάσ.

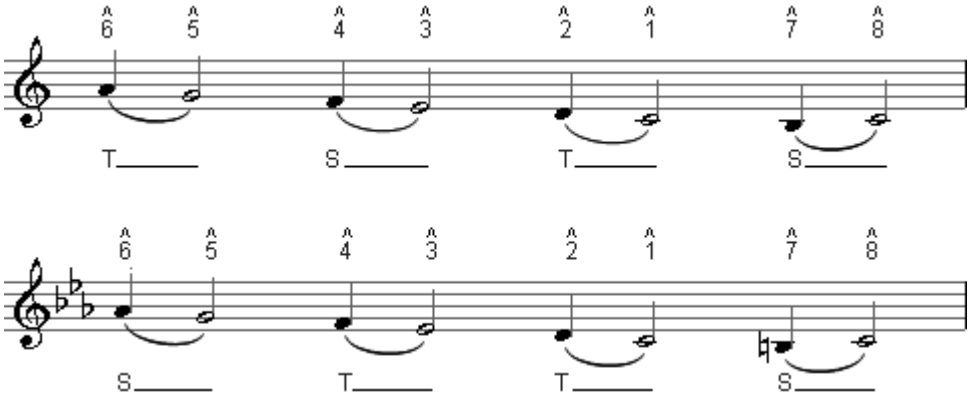
Σολ μείζ./ μι ελάσ.

Σολb μείζ./ μιb ελάσ.

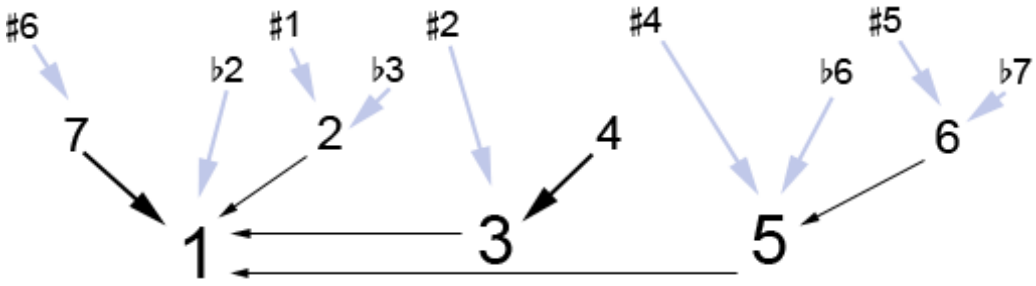
Μελωδικές τάσεις των φθόγγων

(οι εικόνες είναι παρμένες από την ιστοσελίδα της Ακαδημίας Sibelius:
http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=63&la=en
Ανακτήθηκε 5/9/2011)

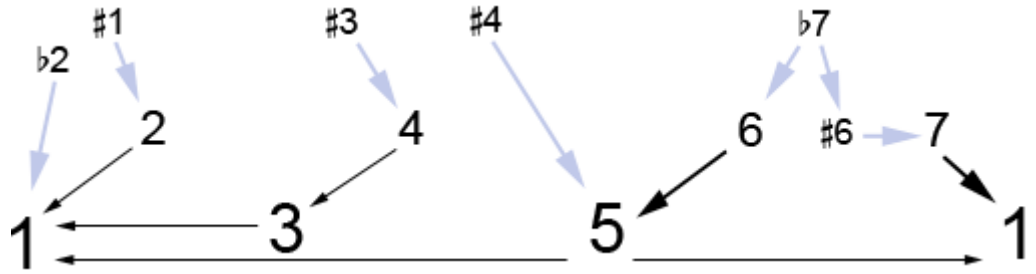
Στα πλαίσια της τονικής μουσικής, οι πιο σταθεροί φθόγγοι μέσα σε μια τονικότητα, είτε μείζονα είτε ελάσσονα, είναι οι βαθμίδες 1, 3, 5 - δηλαδή οι νότες της τονικής συγχορδίας. Οι υπόλοιποι φθόγγοι είναι πιο ασταθείς και κατά την εξέλιξη μιας μελωδίας συχνά τείνουν να λυθούν σε έναν από τους σταθερότερους φθόγγους:

Οι αλλοιωμένοι φθόγγοι παρουσιάζουν το μεγαλύτερο βαθμό αστάθειας. Η παρακάτω σχηματική απεικόνιση δείχνει τις τάσεις των φυσικών και αλλοιωμένων φθόγγων σε μια μείζονα τονικότητα. Οι αριθμοί αντιστοιχούν σε βαθμίδες:

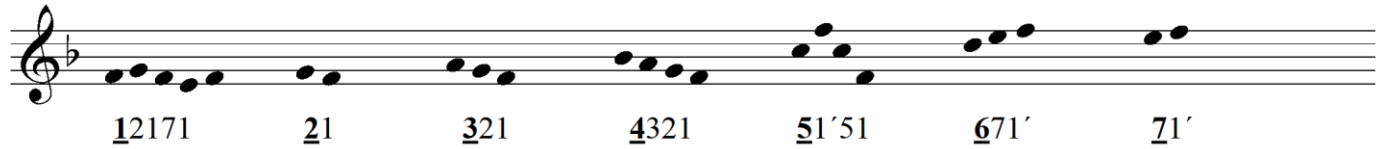

Η επόμενη σχηματική απεικόνιση δείχνει τις τάσεις των φυσικών και αλλοιωμένων φθόγγων σε μια αρμονική ελάσσονα τονικότητα, όπου το 7 είναι οξυμένο και το 7b φυσικό:

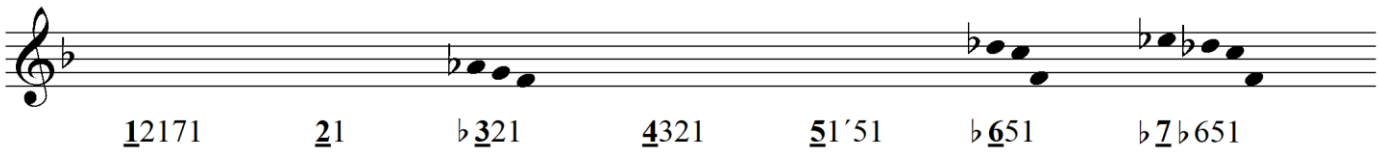

Βαθμίδες μείζονας & ελάσσονας κλίμακας

Οι βαθμίδες της μείζονας κλίμακας. Μελωδίες για την εντύπωση τής απόστασης κάθε βαθμίδας από την τονική στο εσωτερικό αυτί (Rifkin & Urista, 2006):

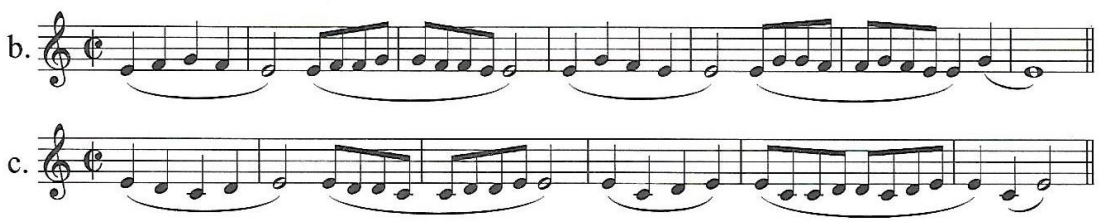
Οι βαθμίδες της (φυσικής) ελάσσονας κλίμακας. Μελωδίες για την εντύπωση τής απόστασης κάθε βαθμίδας από την τονική στο εσωτερικό αυτί (Rifkin & Urista, 2006):

Μείζονα	Ελάσσονα μελωδική	Ελάσσονα αρμονική	Ελάσσονα φυσική
1 **7** **6** **5**	**1** **1** **7** **7b** **6** **6b** **5** **5**	**1** **7** **6b** **5**	**1** **7b** **6b** **5**
4 **3** **2** **1**	**4** **3b** **2** **1**		

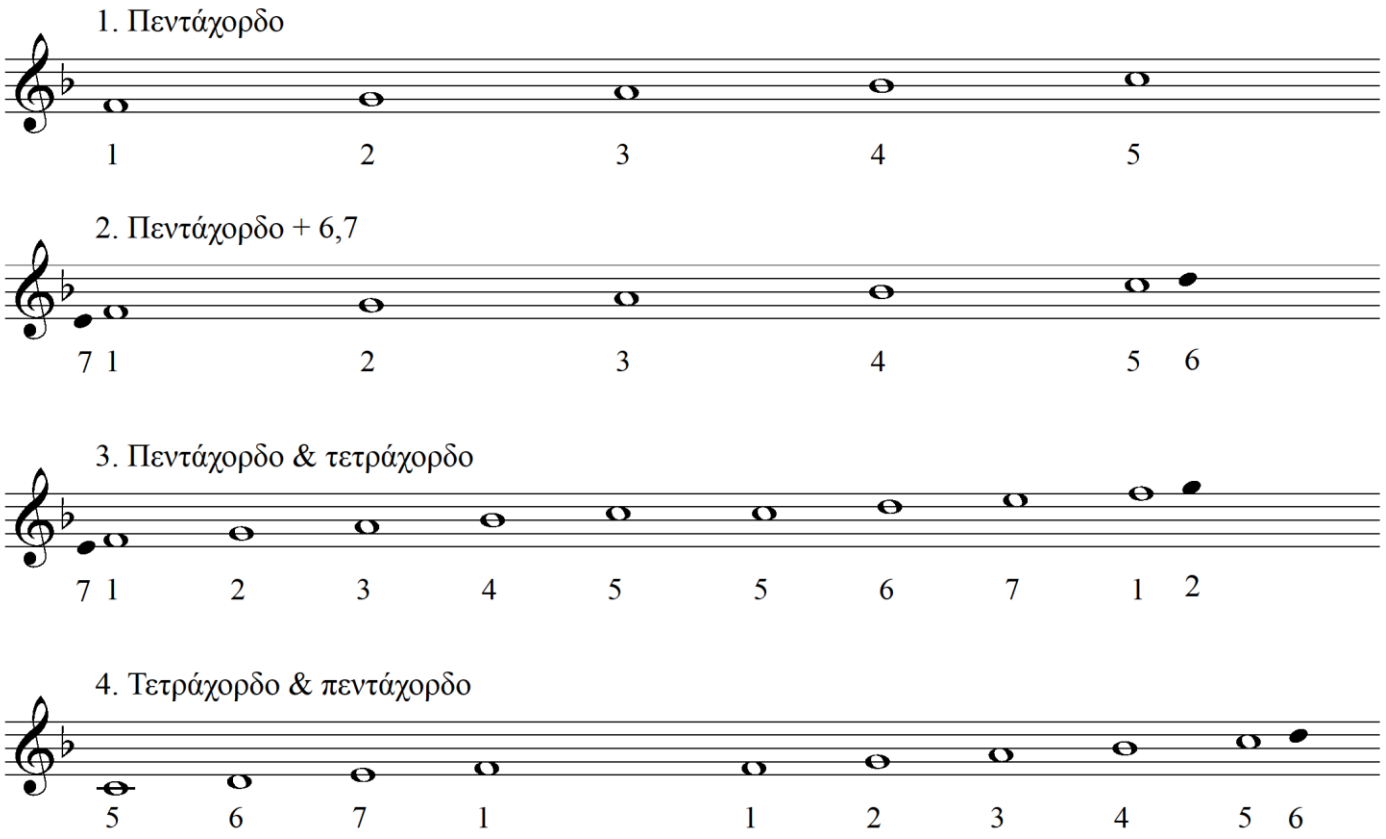
^ ^^ ^ ^ ^^

Εξάσκηση βαθμίδων σε μείζονα τονικότητα: Μι=1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (Μηνακάκης, 2006, σελ.21, άσκ.3):

Τύποι-εκτάσεις τονικών μελωδιών:

(Philips, Piper Clendinning & West Marvin, 2005)

*Η πραγματικότητα είναι η πιο επίμονη ψευδαίσθηση. (**Albert Einstein**)*

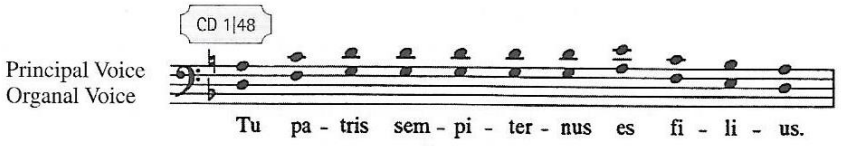
*Τά πάντα (χω)ρεῖ καὶ οὐδὲν μένει. **(Ηράκλειτος)***

Ιστορικά και θεωρητικά στοιχεία

ORGANUM: Η πρώτη ευρωπαϊκή πολυφωνική μουσική όπως είναι γραμμένη στη *Musica enchiriadis*, μουσική πραγματεία του 9ου αιώνα (περ. 850-900 μ.Χ.).

α). Παράλληλη κίνηση:
Πέμπτες παράλληλες:

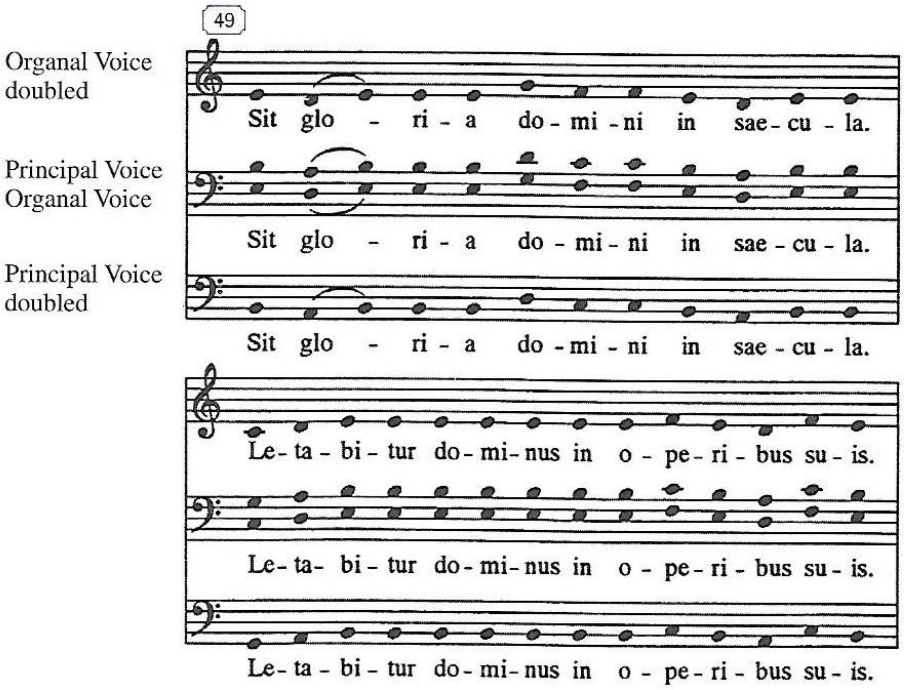
(a) *Tu patris sempiternus es filius,* in parallel organum at the fifth below

Tu patris sempiternus es filius. — You of the father are the everlasting son.

Πέμπτες παράλληλες με διπλασιασμό κάθε φωνής σε άλλη οκτάβα:

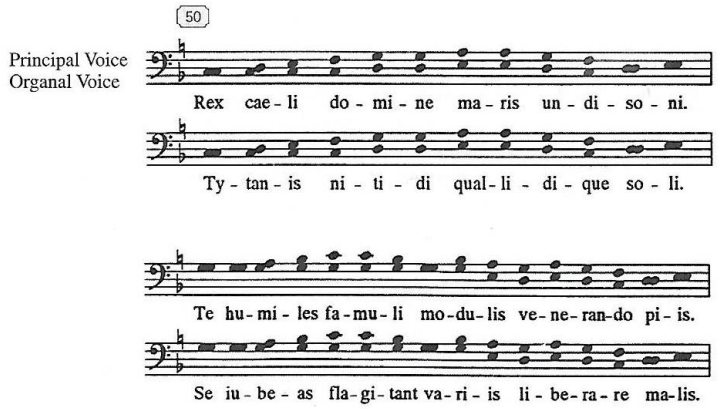
(b) *Sit gloria domini,* in parallel organum at the fifth below, with octave doublings

Sit gloria domini in saecula. — May the glory of the Lord be forever;
Laetabitur dominus in operibus suis. — the Lord will rejoice in his works.

β). Συνδυασμός παράλληλης και πλάγιας κίνησης:

(c) *Rex caeli domine,* in mixed parallel and oblique organum

Rex caeli domine maris undisoni,
Tytanis nitidi squalidique soli.

Te humiles famuli modulis venerando piis,

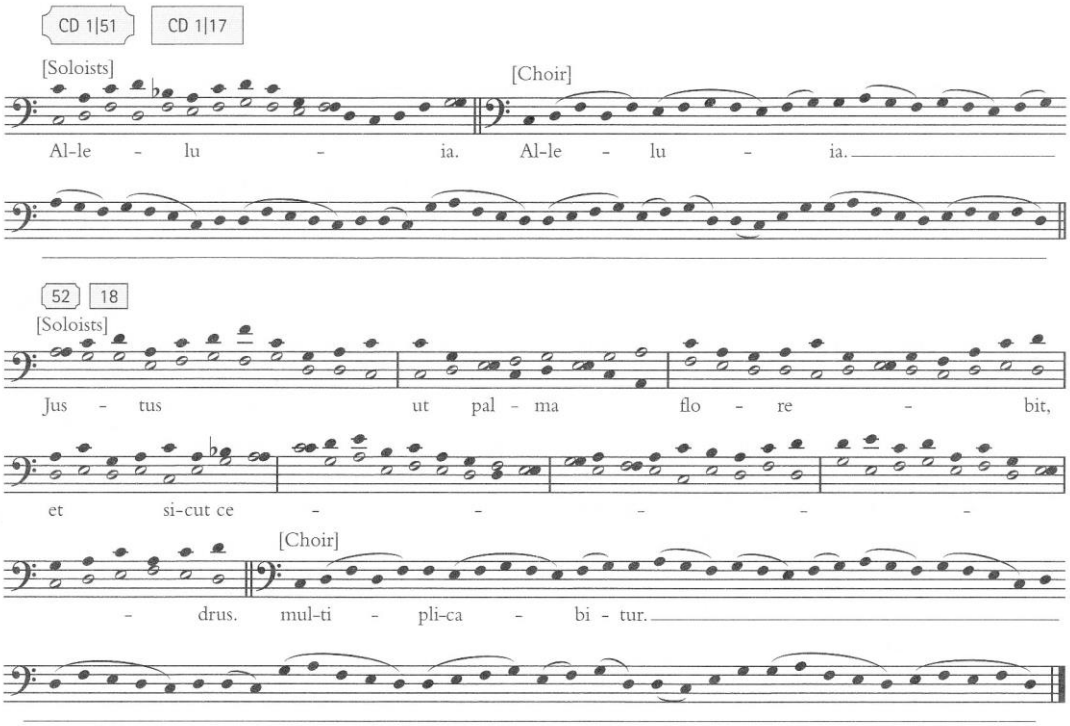
Se iubeas flagitant variis liberare malis.

King of Heaven, Lord of the roaring sea,
of the shining Titan (Sun) and the squalid earth,

Your humble servants, worshipping you with pious melodies,

Beseech you, as you command, to free them from diverse ills.

γ). Συνδυασμός παράλληλης, πλάγιας & αντίθετης κίνησης:
Alleluia Justus ut palma: Alleluia in free organum (περ.1100 μ.Χ.)

Alleluia.
Justus ut palma florebit,
et sicut cedrus multiplicabitur.

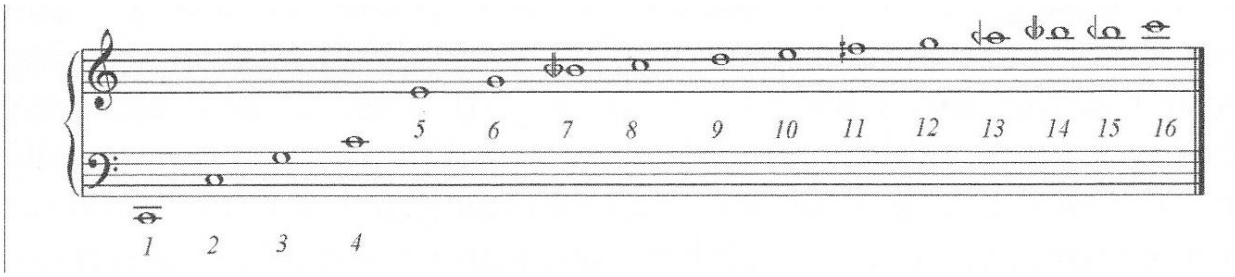
Alleluia.
The righteous shall flourish like a palm tree
and shall multiply like a cedar.

(Burkholder & Palisca, 2006, σελ. 58-61)

Η Αρμονική Σειρά

Κάθε νότα που ακούμε έχει τη δική της συχνότητα, και περικλείει στον ήχο της μια σειρά από ψηλότερες νότες (συχνότητες) που ονομάζονται υπέρτονοι (overtones) ή αρμονικοί. Το σύνολό τους ονομάζεται αρμονική σειρά (harmonic series). Οι αρμονικοί είναι ενσωματωμένοι στον ήχο της χαμηλότερης συχνότητα (που ονομάζεται θεμέλιος), ώστε ενώ τους ακούμε, δεν τους διακρίνουμε απαραίτητα.

Παρακάτω δίνεται η αρμονική σειρά του Ντο (Bannan, 2010, σελ. 197):

Η σειρά ξεκινάει με το διάστημα της 8άβας, που ακολουθείται από μια $5^{η}$ και την επόμενη 8άβα.

Ακολουθούν μια $3^{η}$ Μ, και πάλι μια $5^{η}$, και μια $7^{η}$ μ.

Τέλος, ακούγεται η επόμενη 8άβα, η $2^{η}$ (ή $9^{η}$), ξανά η $3^{η}$ Μ, η $4^{η}$# (ή $11^{η}$#), ξανά η $5^{η}$, $6^{η}$ (ή $13^{η}$), $7^{η}$ μ, $7^{η}$ Μ, και η επόμενη 8άβα.

Παρατηρούμε ότι:

α). Εφόσον εμφανιστεί ένας αρμονικός, στη συνέχεια επαναλαμβάνεται σε κάθε επόμενη οκτάβα.

β). Όσο απομακρυνόμαστε από την αρχική νότα, τόσο οι αποστάσεις μεταξύ των αρμονικών πυκνώνουν και τα διαστήματα ως προς το ντο ποικίλλουν, ενώ οι αρμονικοί γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτοι ακουστικά.

γ). Οι πρώτοι και συχνότεροι αρμονικοί είναι η 8άβα και η $5^{η}$, ακολουθούν η $3^{η}$ και η $7^{η}$, και στη συνέχεια η $2^{η}$, η $4^{η}$ # και η $6^{η}$. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σειρά αυτή αντιστοιχεί στην εξέλιξη της αρμονίας στη δυτική μουσική: Οι 8άβες και οι $5^{ες}$ ήταν τα πρώτα διαστήματα που χρησιμοποιήθηκαν στο organum κατά το Μεσαίωνα. Στην Αναγέννηση επικράτησε σταδιακά και η χρήση της $3^{ης}$ στις συνηχήσεις, ενώ ακολούθησε η ολοένα εντονότερη χρήση της $7^{ης}$ στις συγχορδίες την εποχή του Bach. Η συγχορδίες μεθ' $9^{ης}$ απέκτησαν σημαντική παρουσία κατά την περίοδο του Ρομαντισμού, ενώ τον 20ό αιώνα χρησιμοποιήθηκαν ευρέως συγχορδίες με 11#, με 13, και σταδιακά με όλους τους πιθανούς συνδυασμούς.

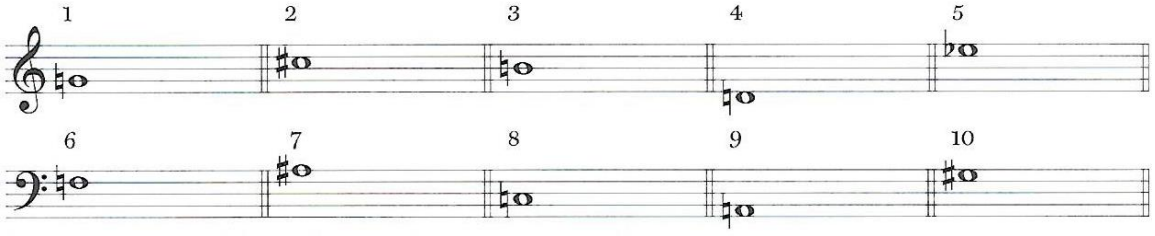
Εκτός από τη μουσική οι αρμονικοί παίζουν ρόλο και στην ανθρώπινη ομιλία, καθώς σ' αυτούς βασίζονται οι διαφορετικοί ήχοι των φωνηέντων που εκφέρουμε και που ακούμε, όπως παρατήρησε ο Helmholz ήδη από το $19^{ο}$ αιώνα.

*Η απαισιοδοξία ποτέ δεν κέρδισε καμία μάχη. (**Dwight D. Eisenhower**)*

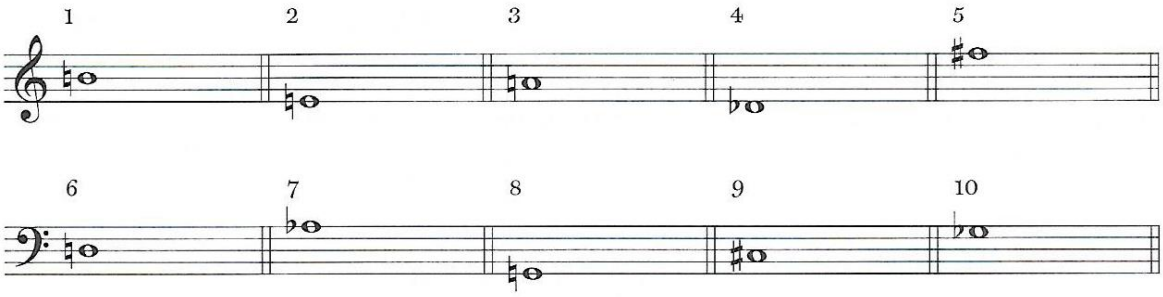
Διαστήματα

2ες

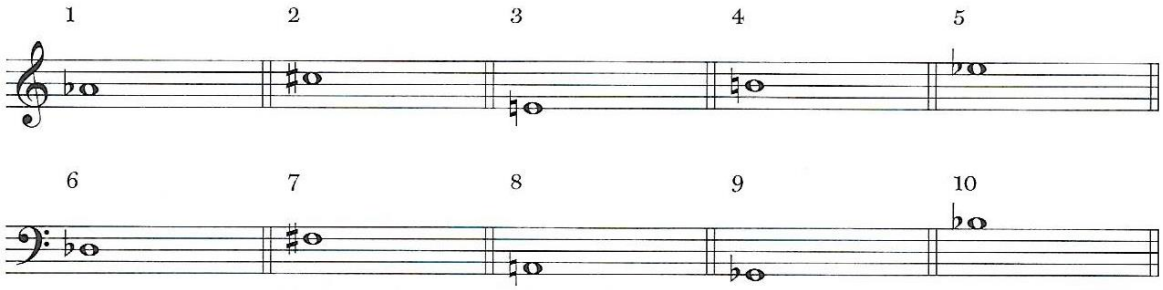
Σχηματίστε *ανιόν διατονικό ημιτόνιο* με κάθε δοσμένο φθόγγο:

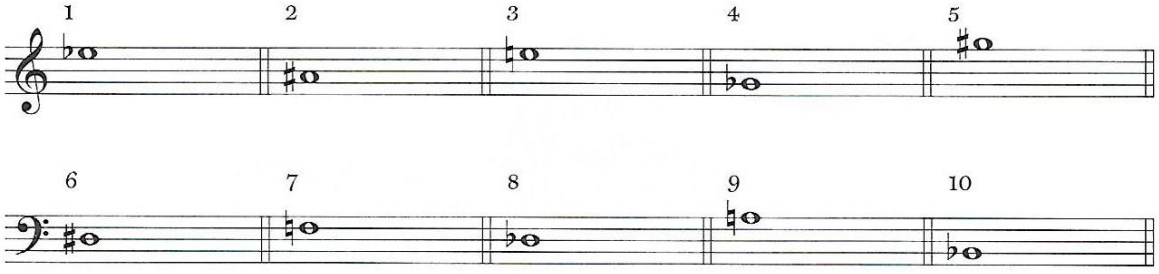
Σχηματίστε *κατιόν διατονικό ημιτόνιο* με κάθε δοσμένο φθόγγο:

Σχηματίστε *ανιόντα τόνο* με κάθε δοσμένο φθόγγο:

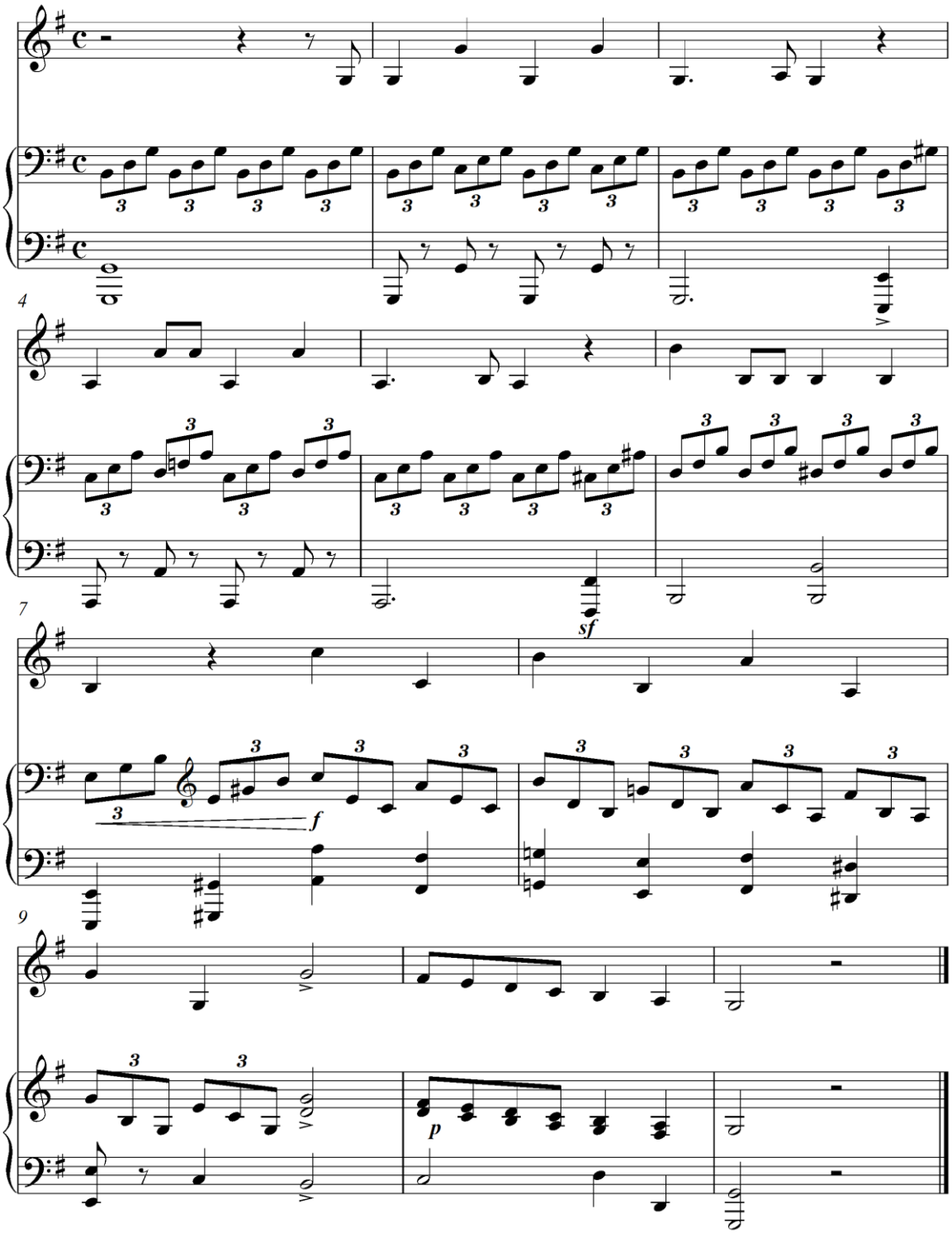
Σχηματίστε *κατιόντα τόνο* με κάθε δοσμένο φθόγγο:

(Philips, Piper Clendinning, & West Marvin, 2005, σελ. 12-13)

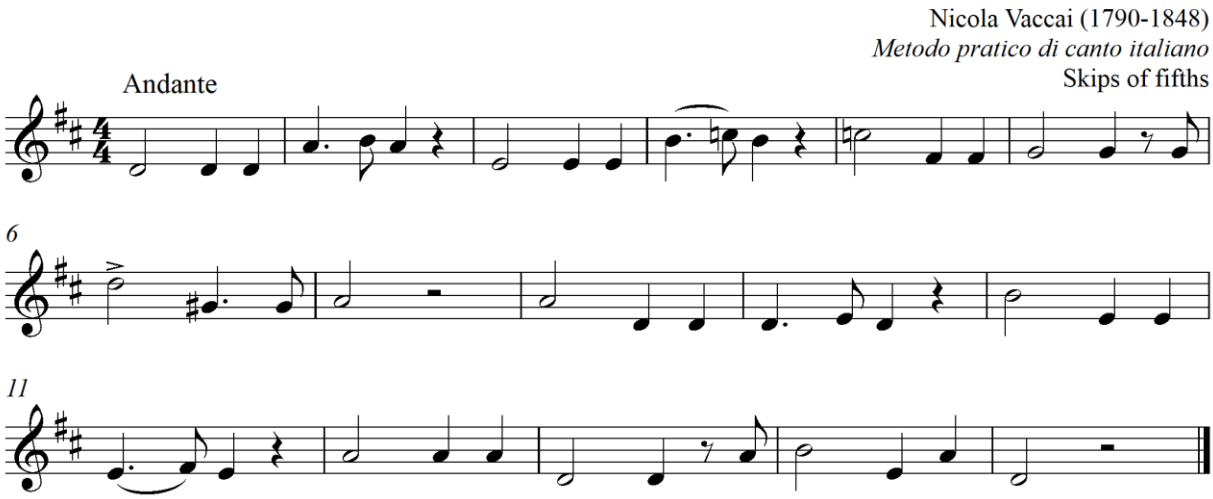
8άβες

Nicola Vaccai,
Metodo Pratico di canto italiano
'Skips of octaves'

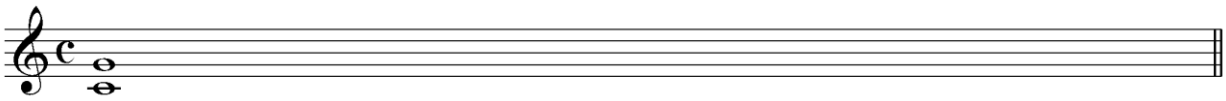
Όποτε βρεθείς με την πλευρά τής πλειοψηφίας,
*είναι η στιγμή που πρέπει να σταθείς και να συλλογιστείς. (**Mark Twain**)*

5ες

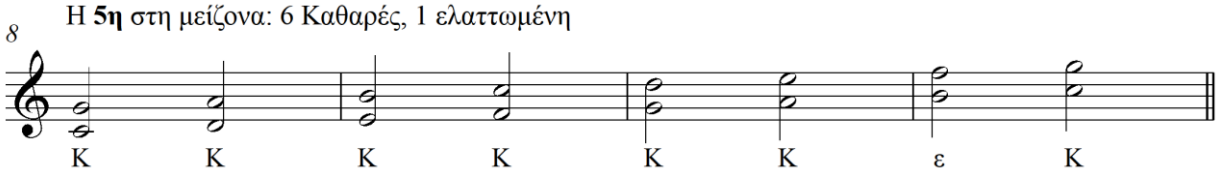

5η καθαρή: Συμπληρώστε τα υπόλοιπα διαστήματα 5ης:

Η **5η** καθαρή από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

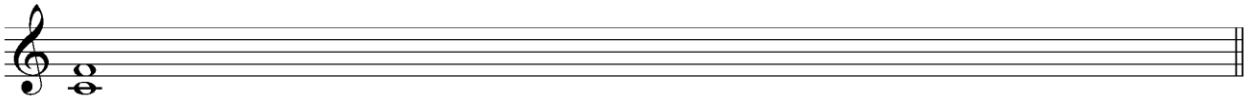
Η **5η** στη μείζονα: 6 Καθαρές, 1 ελαττωμένη

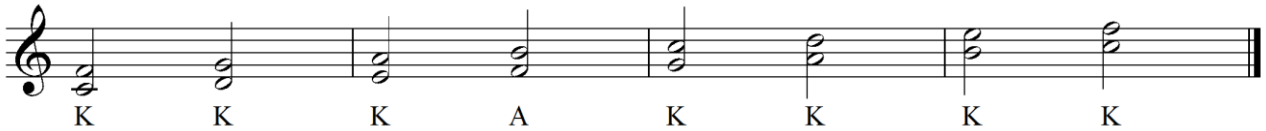
4ες

4η καθαρή: Συμπληρώστε τα υπόλοιπα διαστήματα 4ης:

2 Η **4η** καθαρή από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

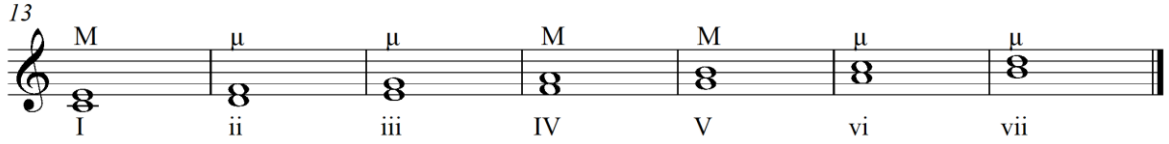

7 Η **4η** στη μείζονα: 6 Καθαρές, 1 Αυξημένη

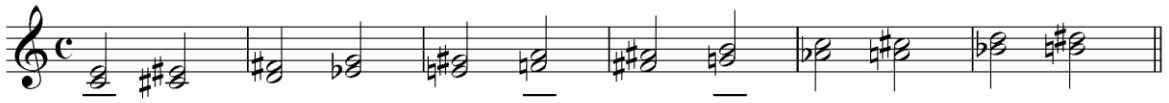
3ες

Η **3η** στη μείζονα:
3 Μεγάλες (από τις κύριες βαθμίδες: I, IV, V),
4 μικρές (από τις δευτερεύουσες βαθμίδες: ii, iii, vi, vii):

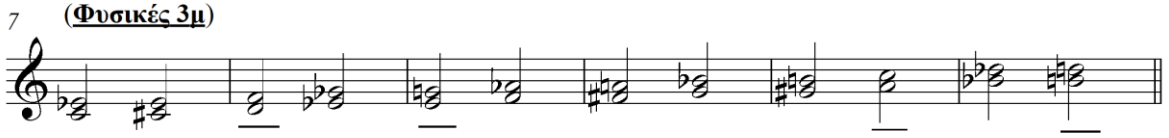
Η 3ηΜ (4 ημιτόνια, ή 2 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

(**Φυσικές 3Μ**)

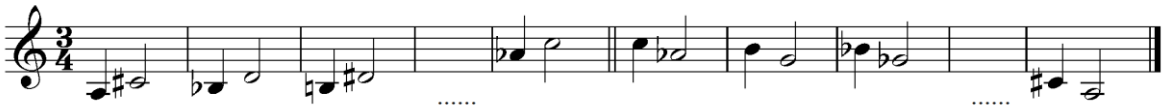

Η 3ημ (3 ημιτόνια, ή 1,5 τόνος) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

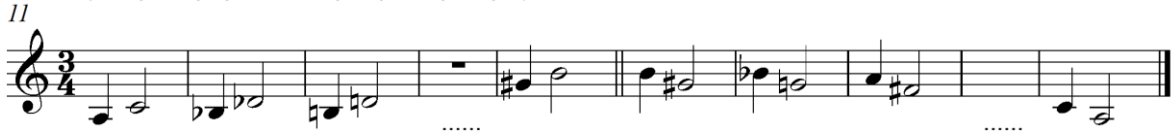
(**Φυσικές 3μ**)

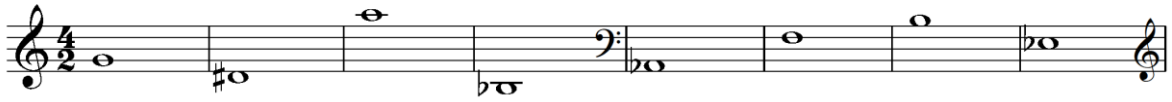
3Μ: Εξάσκηση σε εσωτερική ακοή & τραγούδι:

3μ: Εξάσκηση σε εσωτερική ακοή & τραγούδι:

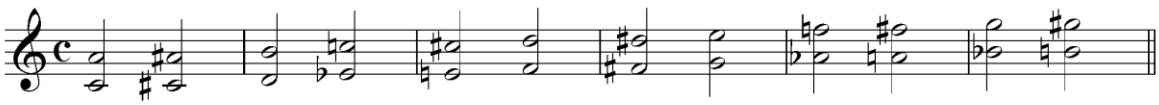

Συμπληρώστε τη δεύτερη νότα που θα ακούσετε για κάθε διάστημα. Από κάτω, χαρακτηρίστε το διάστημα (3Μ, 3μ):

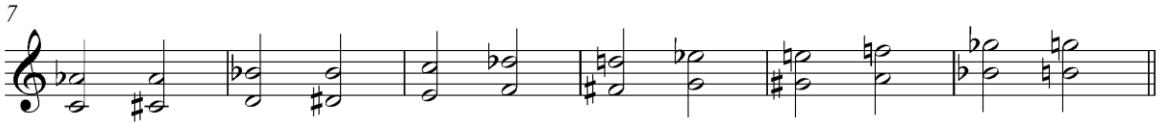

6ες

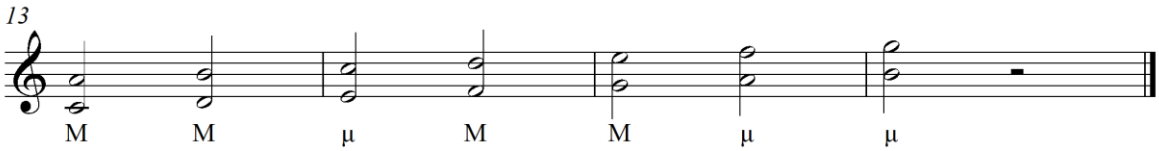
Η **6ηΜ** (9 ημιτόνια, ή 4,5 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

Η **6ημ** (8 ημιτόνια, ή 4 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

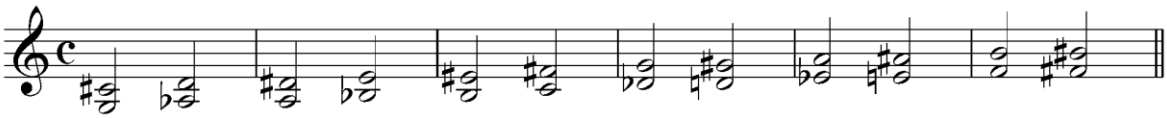

Η **6η** στη μείζονα: 4 Μεγάλες (από τις βαθμίδες 1, 2, 4, 5), 3 μικρές (από τις βαθμίδες 3, 6, 7):

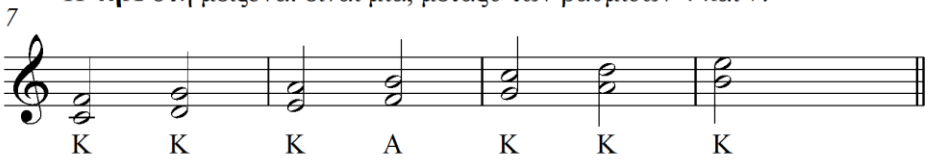

4ες Α

Η **4ηΑ** (6 ημιτόνια, ή 3 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

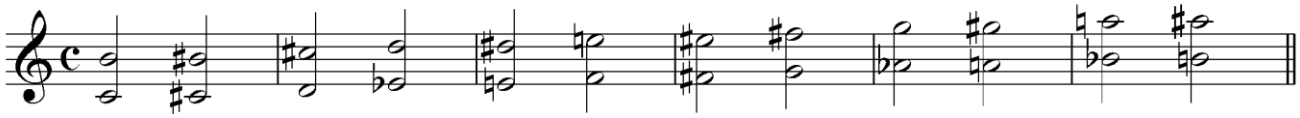

Η **4ηΑ** στη μείζονα: είναι μία, μεταξύ των βαθμίδων 4 και 7:

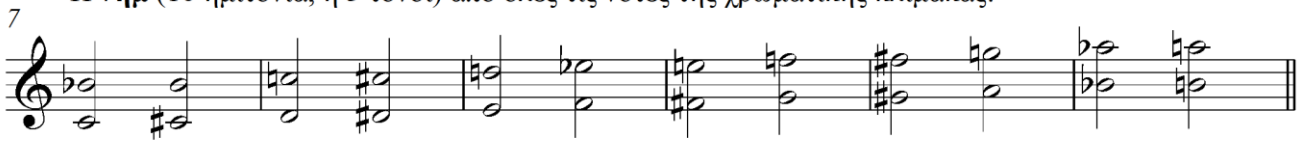

Αυτός που θέλει να αλλάξει τον κόσμο
*πρέπει να αλλάξει πρώτα τον εαυτό του. (**Σωκράτης**)*

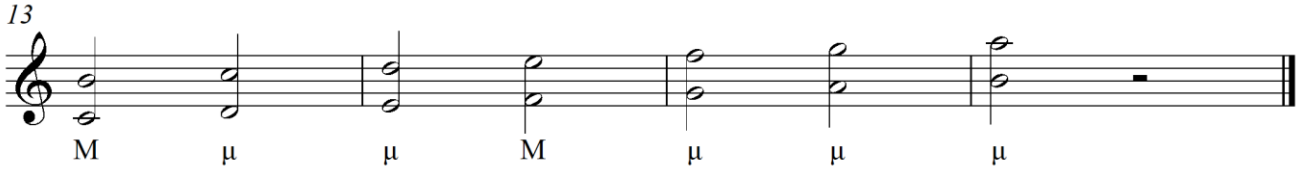
Η **7ηΜ** (11 ημιτόνια, ή 5,5 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

Η **7ημ** (10 ημιτόνια, ή 5 τόνοι) από όλες τις νότες της χρωματικής κλίμακας:

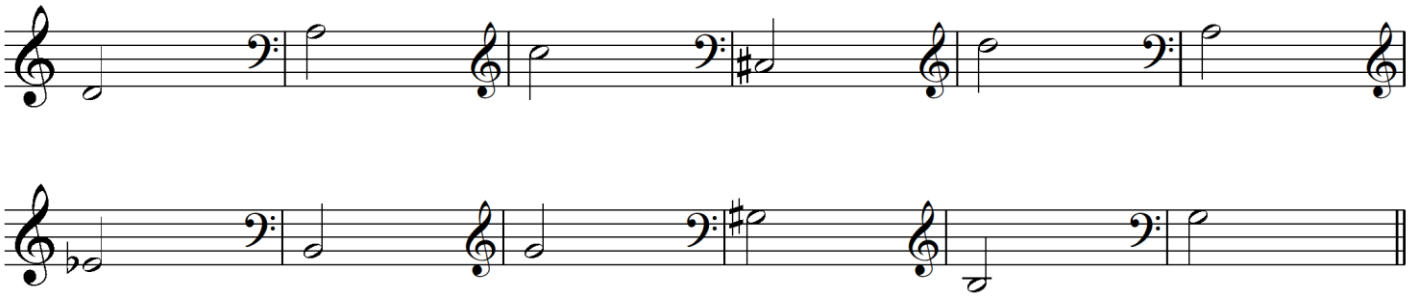

Η **7η** στη μείζονα: 2 Μεγάλες (από τις βαθμίδες 1, 4), 5 μικρές (από τις βαθμίδες 2, 3, 5, 6, 7):

Αναγνώριση όλων των διαστημάτων:

Θα ακούσετε μια σειρά από μελωδικά διαστήματα. Συμπληρώστε τη δεύτερη νότα:

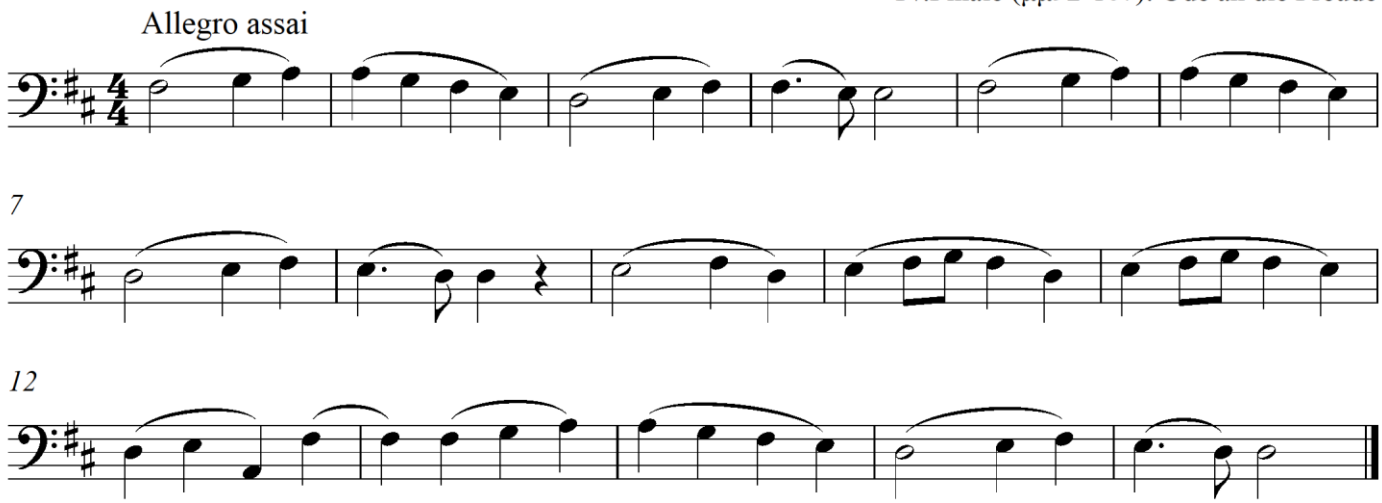

*Ο σοφός ταξιδευτής ποτέ δεν περιφρονεί τη χώρα του. (**William Hazlitt**)*

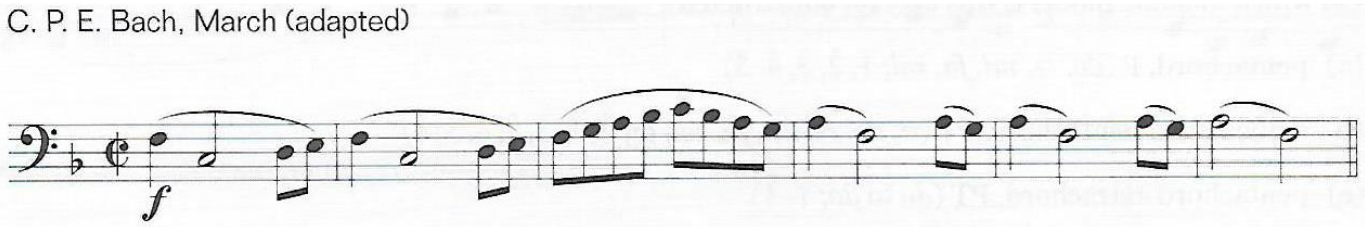
Μελωδίες για τραγούδι / καταγραφή

♬ **1.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

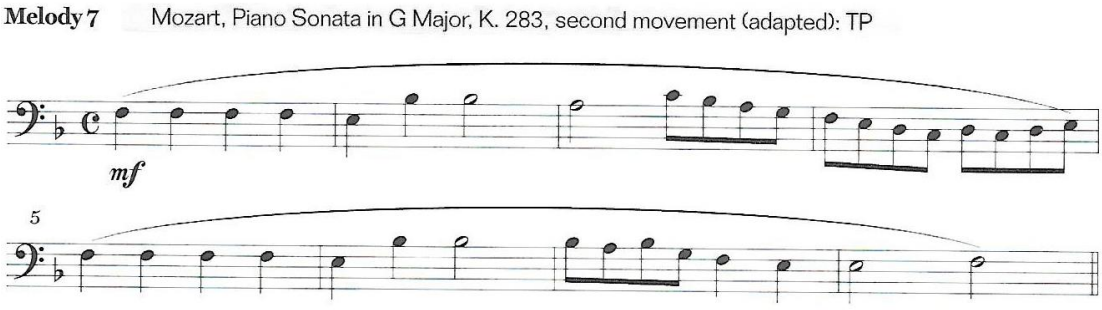
1. L.v.Beethoven (1770-1827)
Συμφωνία No.9, Op.125, σε ρε- (1822-4)
IV.Finale (μμ92-107): Ode an die Freude

♬ **2.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

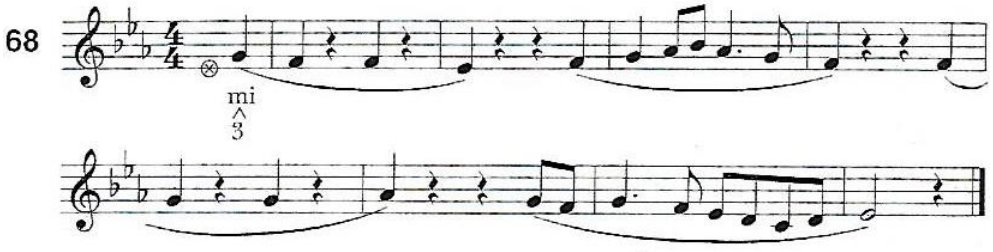

♬ **3.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

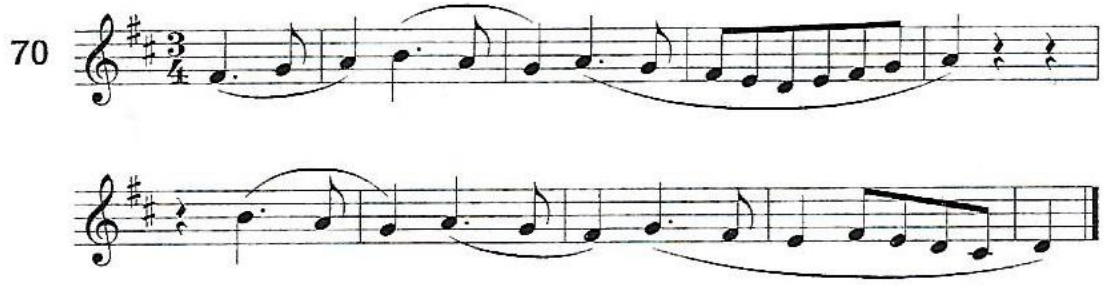

(Philips, Piper Clendinning, & West Marvin, 2005, σελ. 95 & 98)

♬ **4.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

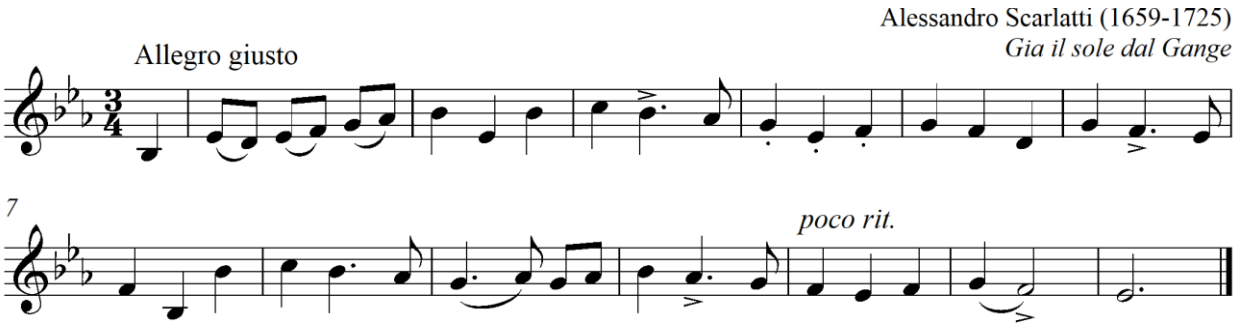

♬ **5.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

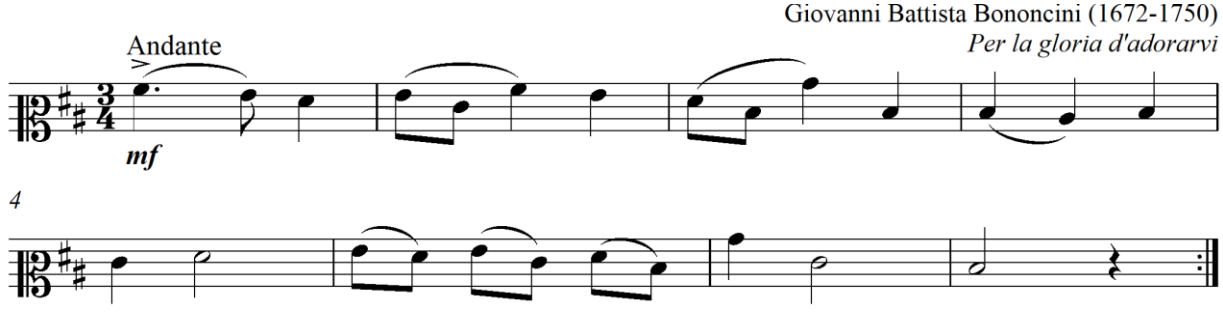

(Ottman, 2004, σελ. 16)

♬ **6.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

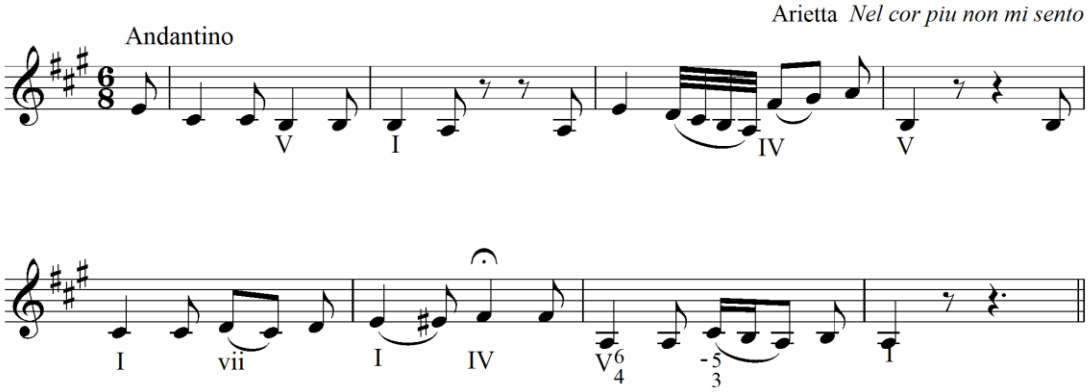

♬ **7.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

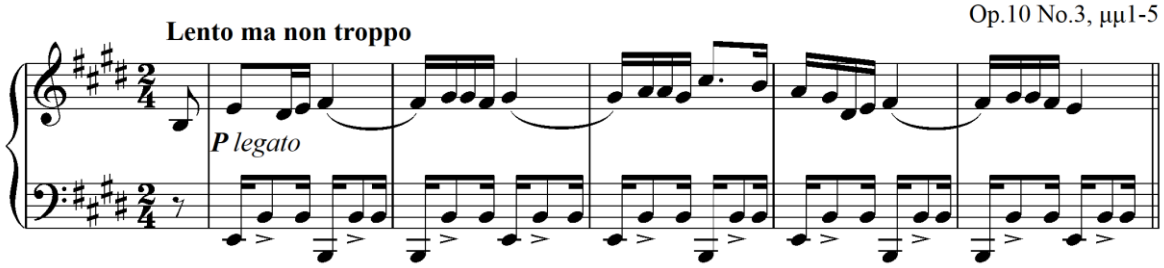
♬ **8.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Giovanni Paisiello (1740-1816)
Arietta *Nel cor piu non mi sento*

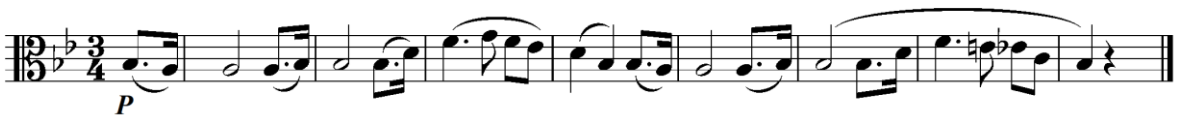
♬ **9.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Chopin Etude σε μι μείζονα,
Op.10 No.3, μμ1-5

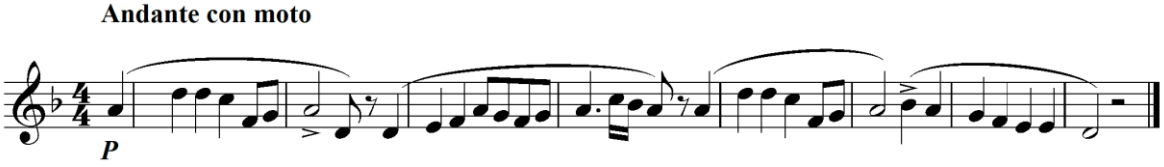
♬ **10.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

L.v.Beethoven (1770-1827)
Σονατα για Πιανο No.20, Op.49 Nr.2, II

♬ **11.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

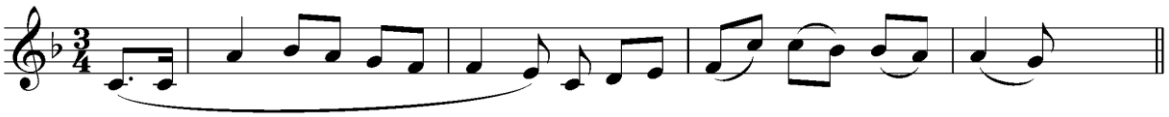
Mendelssohn (1809-1847)
Συμφωνία No.4 σε ΛΑ+, Op.90 ("Ιταλική"), II

Όταν δύο άνθρωποι μαλώνουν, φταίει εκείνος που είναι πιο έξυπνος. (***Wolfgang Goethe***)

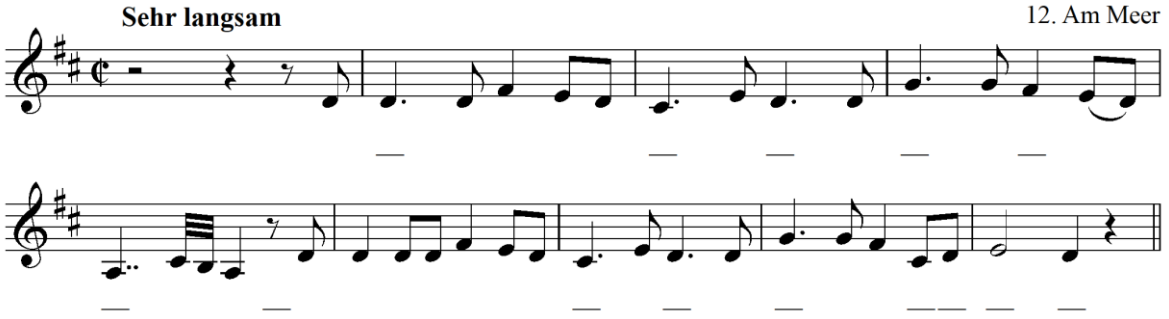
♬ **12.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Beethoven

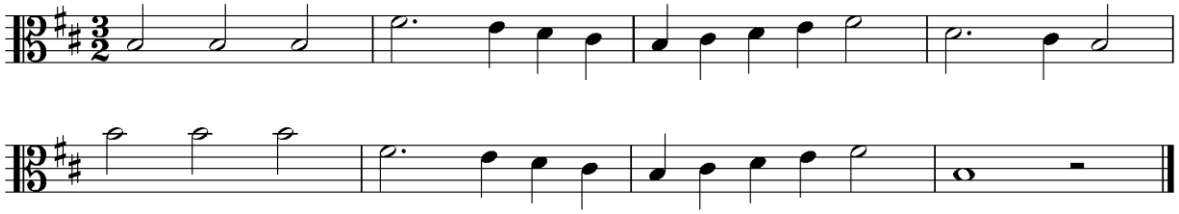
♬ **13.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Schubert,
Από τον κύκλο τραγουδιών
Schwanengesang:
12. Am Meer

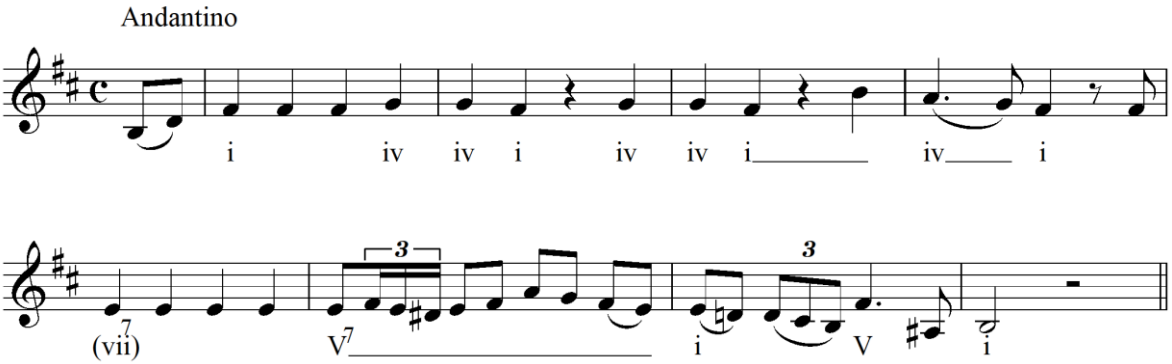
♬ **14.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Michael Praetorius (1571-1621)
Κανόνας, για 4 φωνές

♬ **15.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

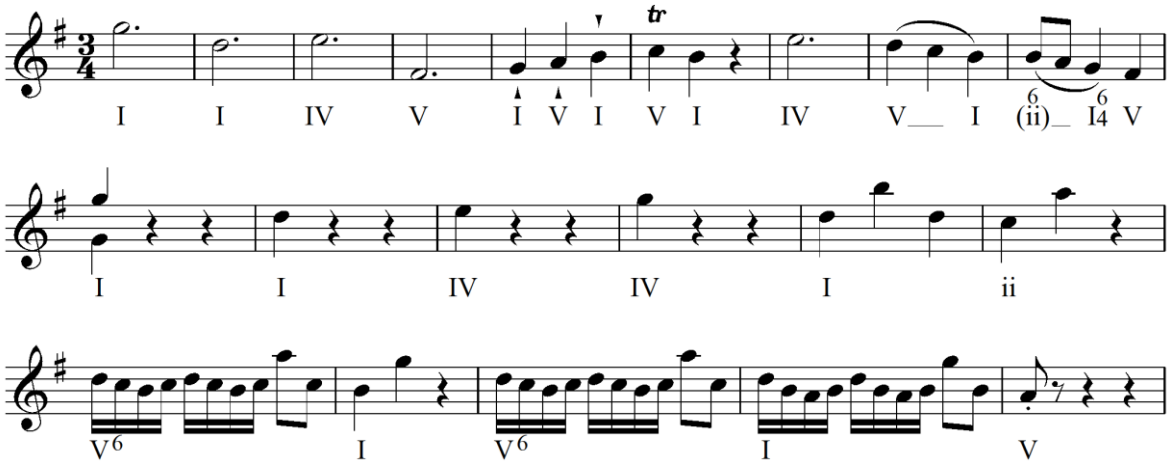
Vincenzo Ciampi (?1719-1762)
Canzonetta *Nina*

♬ **16.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Joseph Haydn
Συμφωνία No.3, I
(περ. 1759)

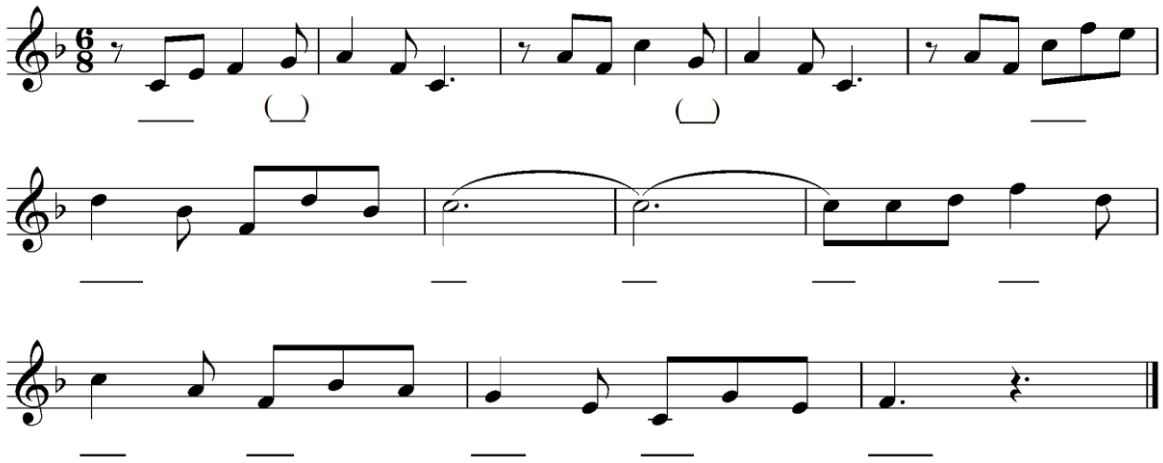
Allegro

♬ **17.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

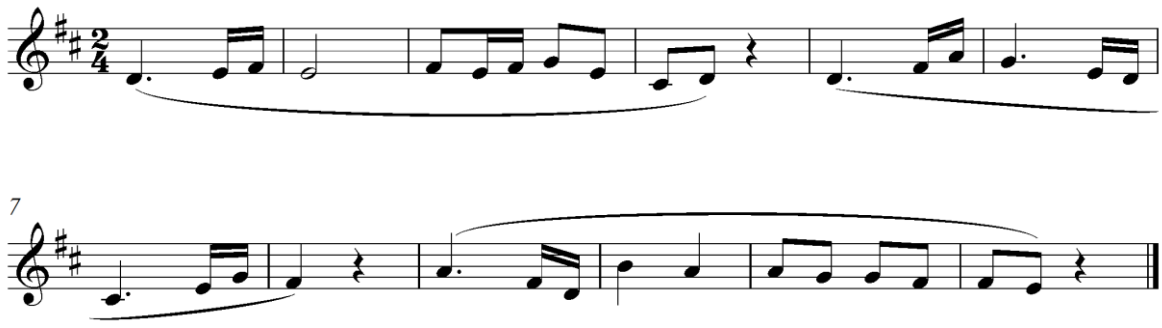
Ronald Binge (1910-1979)
Elizabethan Serenade

Moderato

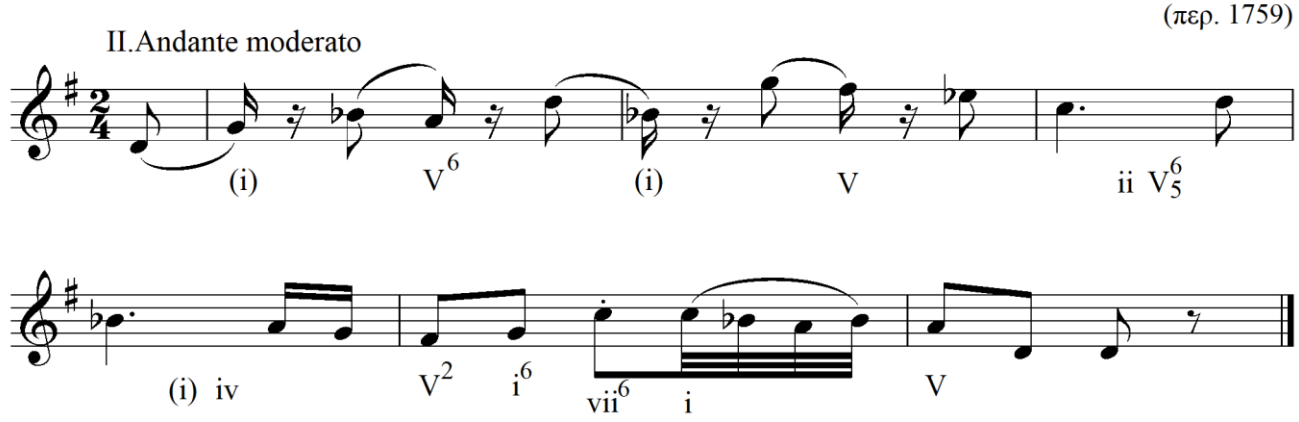
♬ **18.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Mozart Lied,
An die Freude

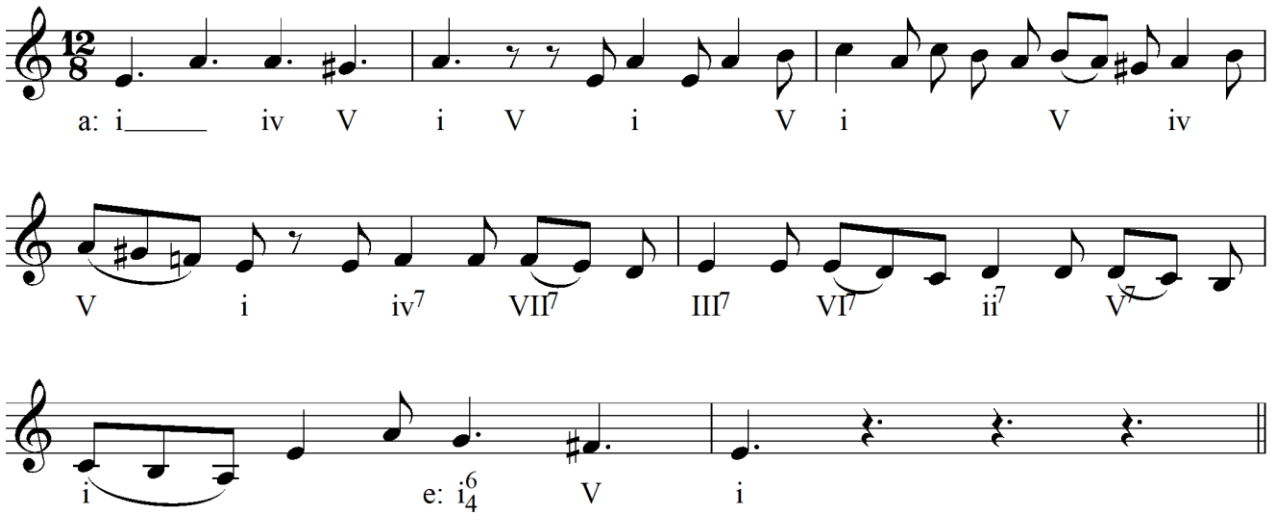
♬ **19.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Joseph Haydn
Συμφωνία No.3
(περ. 1759)

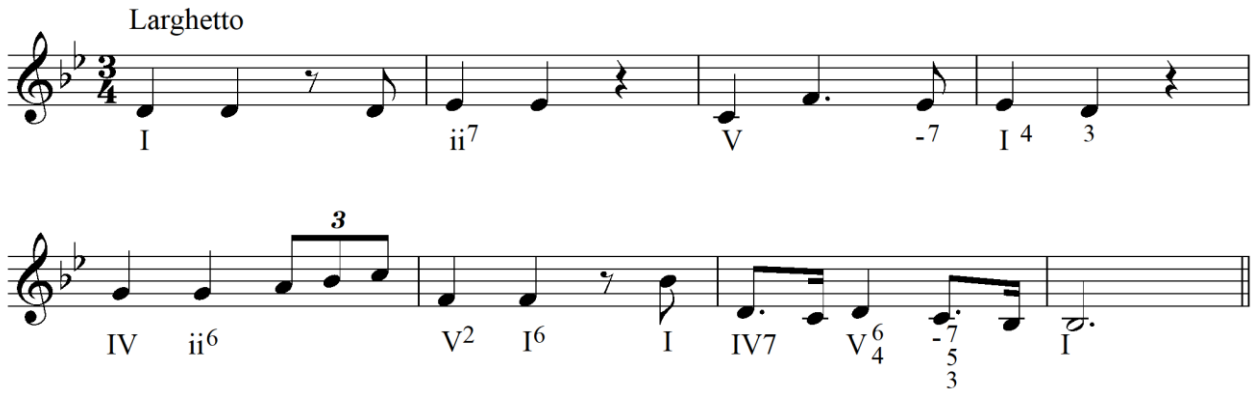
♬ **20.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Francesco Durante
Vergin, tutto amor

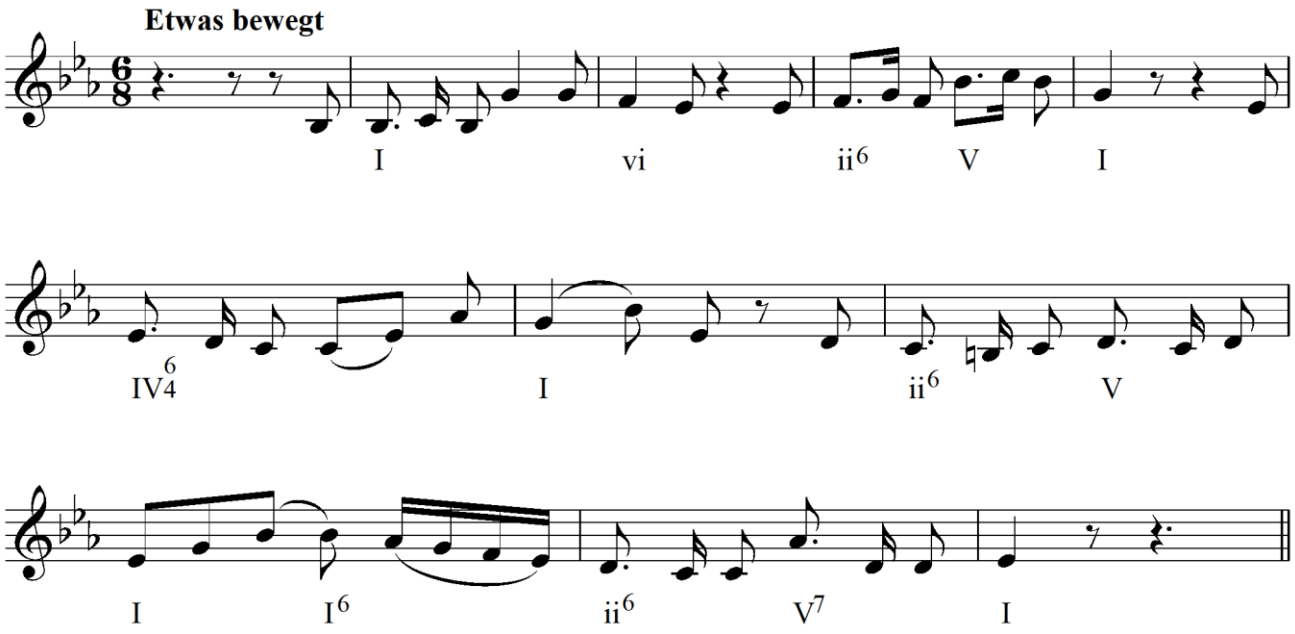
♬ **21.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Handel, Aria *Lascia ch'io pianga*
Από την όπερα *Rinaldo*

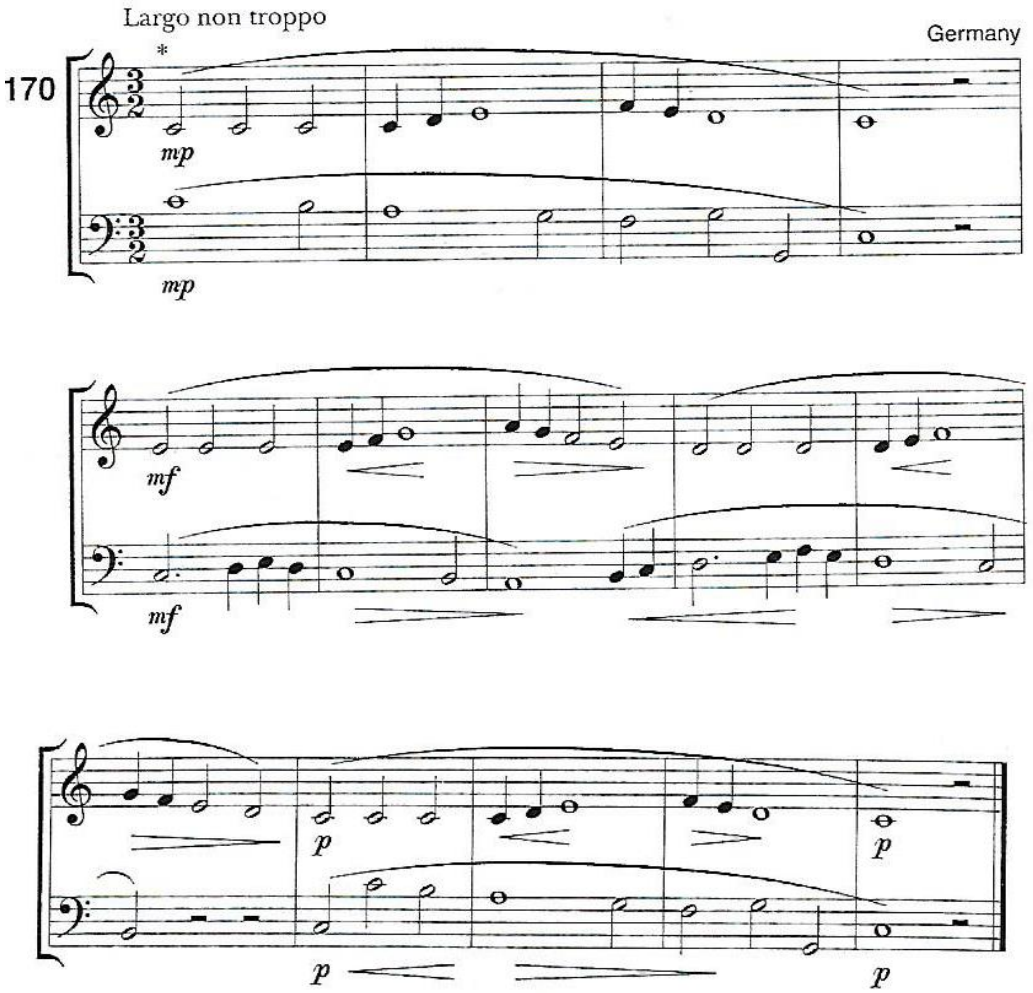
♬ **22.** Τονικότητα:_____, αρχική & τελική βαθμίδα: _____, έκταση: _____, αριθμός φράσεων: _____

Schubert, *Fruehlingstraum*
Από τον κύκλο τραγουδιών *Winterreise*

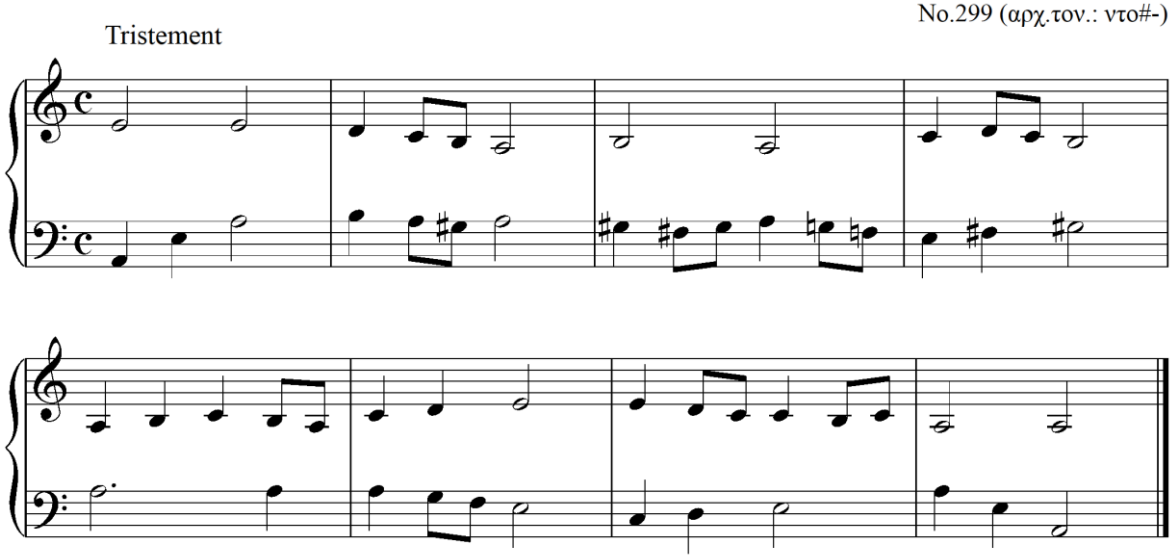
*Η λίγη γνώση που ενεργεί αξίζει πολύ περισσότερο από την πολλή γνώση που αδρανεί. (**Khalil Gibran**, 1883-1931, Λιβανοαμερικανός ποιητής & φιλόσοφος)*

Δίφωνες μελωδίες

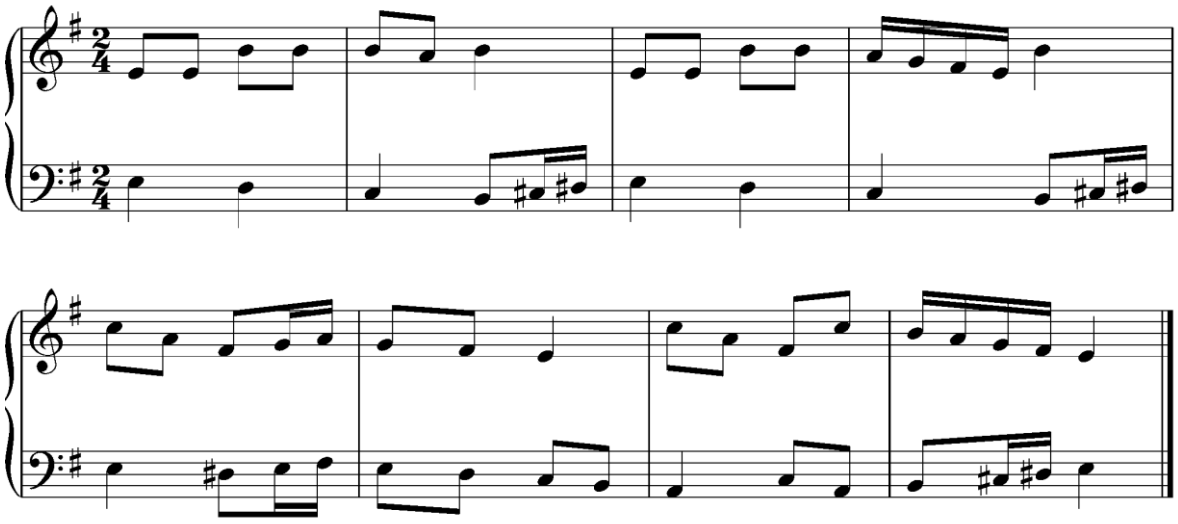

(Ottman, 2004, σελ. 41-2)

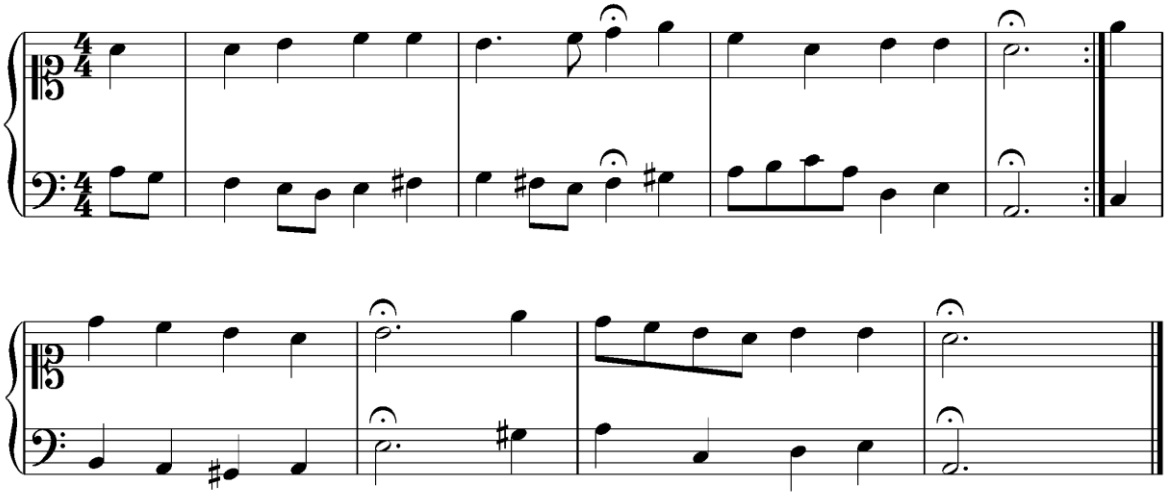
R. W. Ottman,
Music for Sight-singing(4th edition)
No.299 (αρχ.τον.: ντο#-)

Berkowitz, Fontrier &Kraft,
A New Approach to Sight Singing,
4th Edition:Duets Section I, Melody 27 (διασκευή)

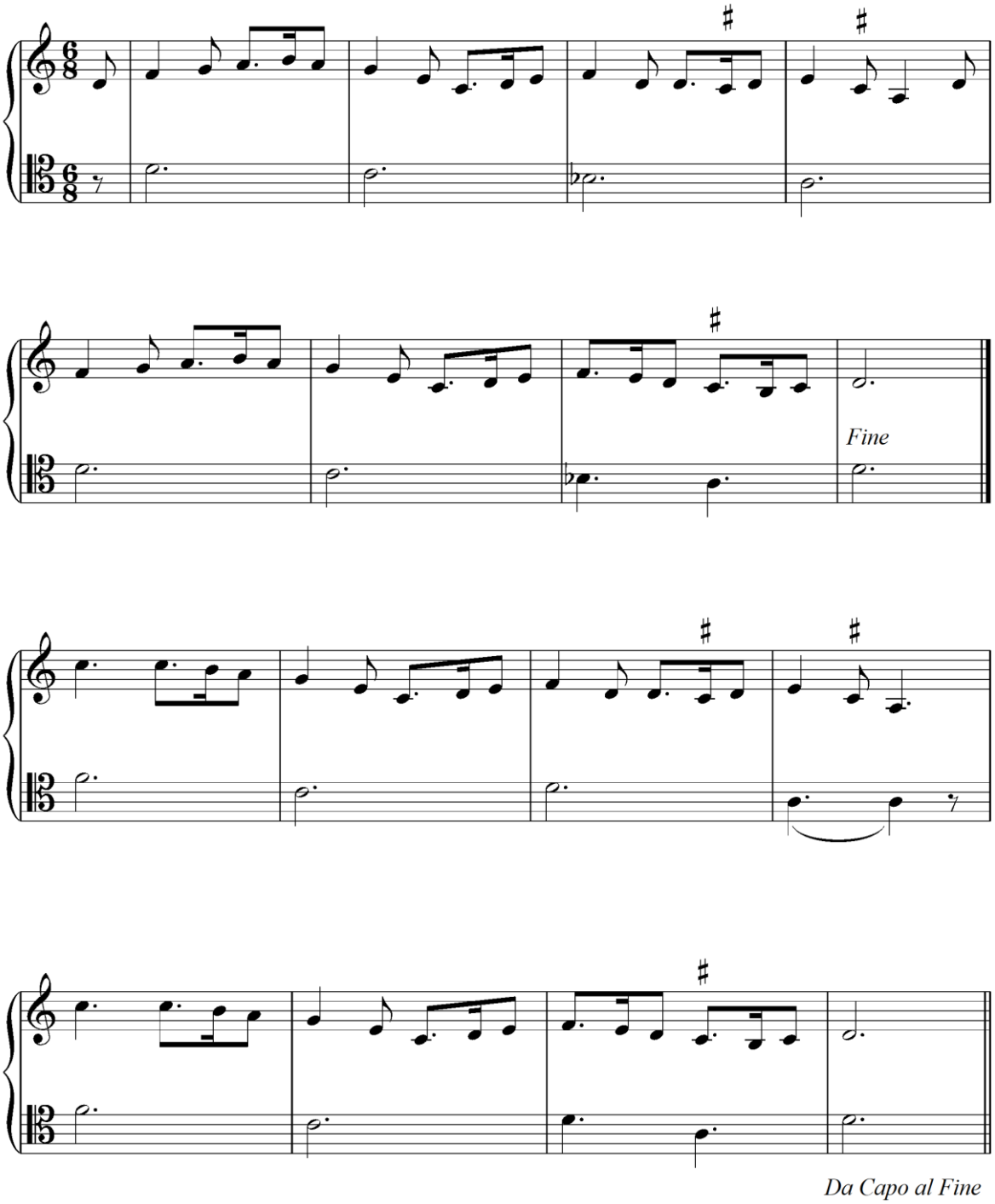

Από το χορικό τού Bach,
Helft mir Gott's Gute preisen

Έρχεται καιρός που οι άνθρωποι θα τρελαθούν και όταν δουν κάποιον που δεν είναι τρελός θα ξεσηκωθούν εναντίον του, λέγοντας «είσαι τρελός», επειδή δεν είναι όμοιος μ'αυτούς.
(Μέγας Αντώνιος)

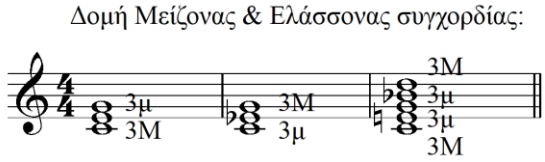
Greensleeves
(αγγλικό παραδοσιακό τραγούδι
τού 16ου αιώνα)

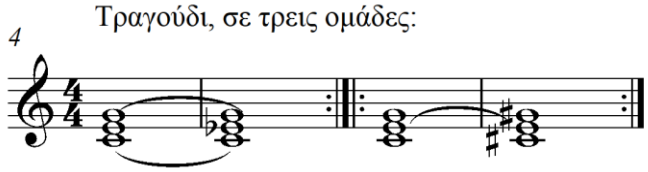

*Με την υπερβολική στεναχώρια ούτε αυτό που έγινε διορθώνουμε, και επί πλέον καταστρέφουμε τους εαυτούς μας. (**Μέγας Βασίλειος**)*

Συγχορδίες

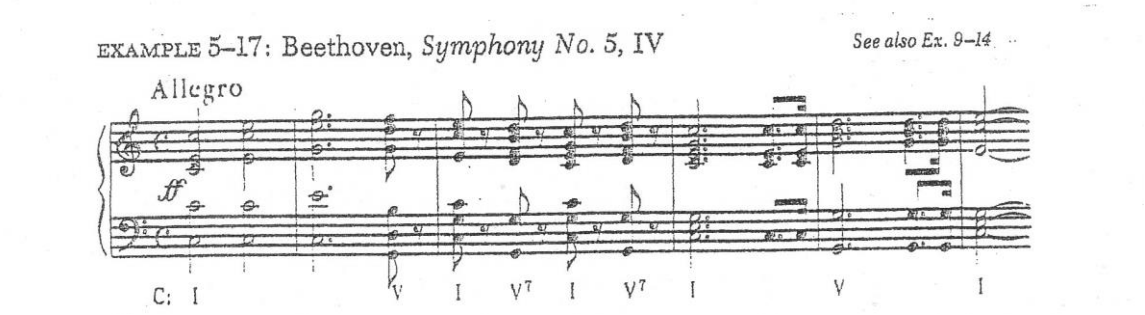
Μείζονες και Ελάσσονες συγχορδίες (ευθεία κατάσταση):

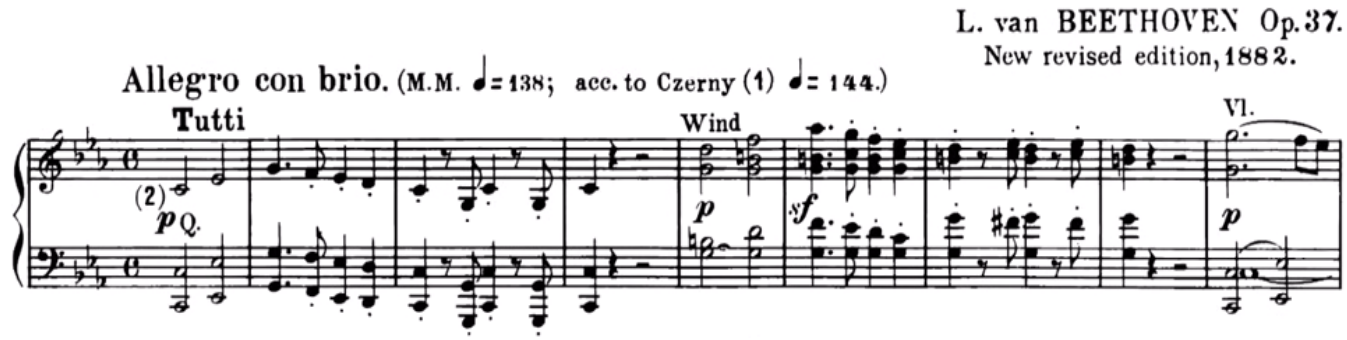

Μείζονα & ελάσσονα συγχορδία (σε ευθεία κατάσταση) στο ρεπερτόριο:

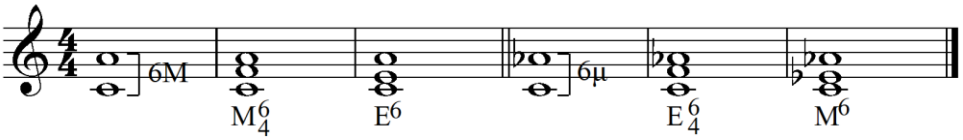
1. Beethoven, *Συμφωνία No.5,* 1ο μέρος:
(Πηγή: Walter Piston, *Harmony*, Εκδ. Norton, 4η έκδοση (1978))

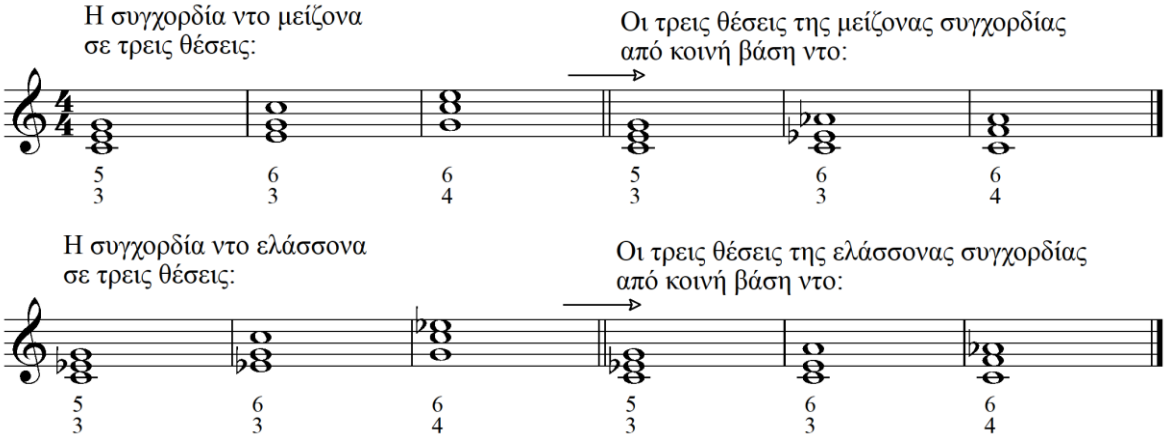
2. Beethoven, *Concerto No.3*, op.37 για πιάνο και ορχήστρα. 1ο μέρος:
(Πηγή: https://www.youtube.com/watch?v=6zocO3Uoa_Y)

Μείζονες & Ελάσσονες συγχορδίες, σε α' και β' αναστροφή (τραγούδι):

Μείζονες & Ελάσσονες συγχορδίες σε όλες τις θέσεις, από κοινή βάση (τραγούδι)**:**

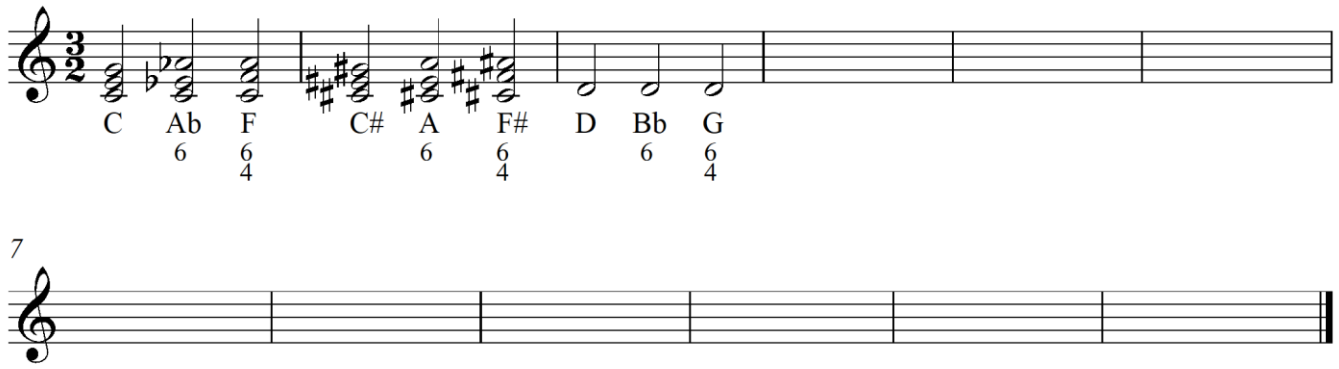
Δομή τρίφωνης Μείζονας συγχορδίας:

M		
5 3	**6 3**	**6 4**

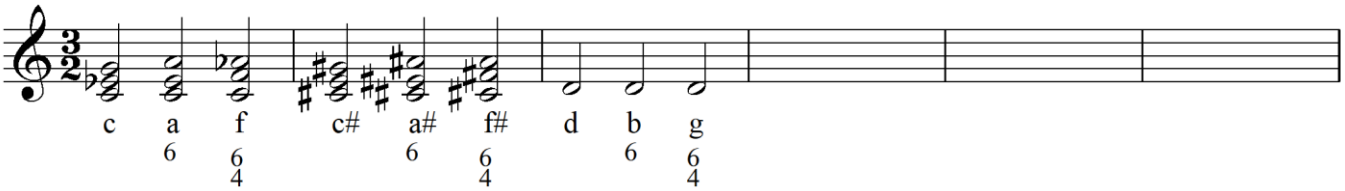
Δομή τρίφωνης Ελάσσονας συγχορδίας:

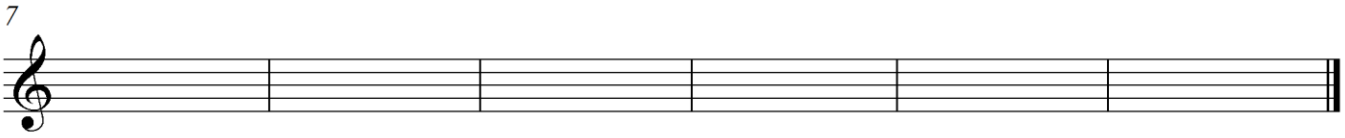
E		
5 3	**6 3**	**6 4**

Κατασκευάστε και τραγουδήστε προς τα πάνω τους τρεις τύπους μείζονας συγχορδίας (ευθεία κατάσταση, α'αναστροφή, β'αναστροφή) από όλες τις νότες τής χρωματικής κλίμακας:

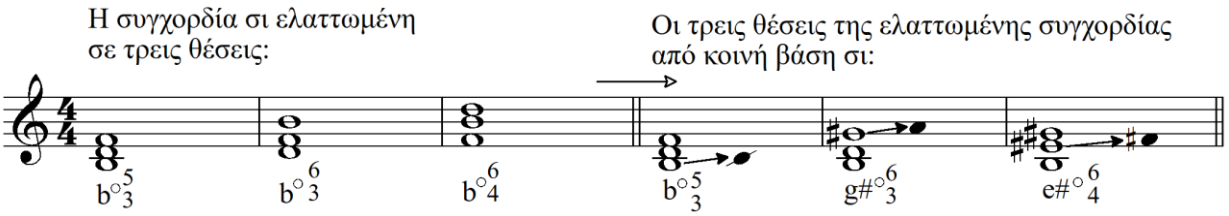

Κατασκευάστε και τραγουδήστε προς τα πάνω τους τρεις τύπους ελάσσονας συγχορδίας (ευθεία κατάσταση, α'αναστροφή, β'αναστροφή) από όλες τις νότες τής χρωματικής κλίμακας:

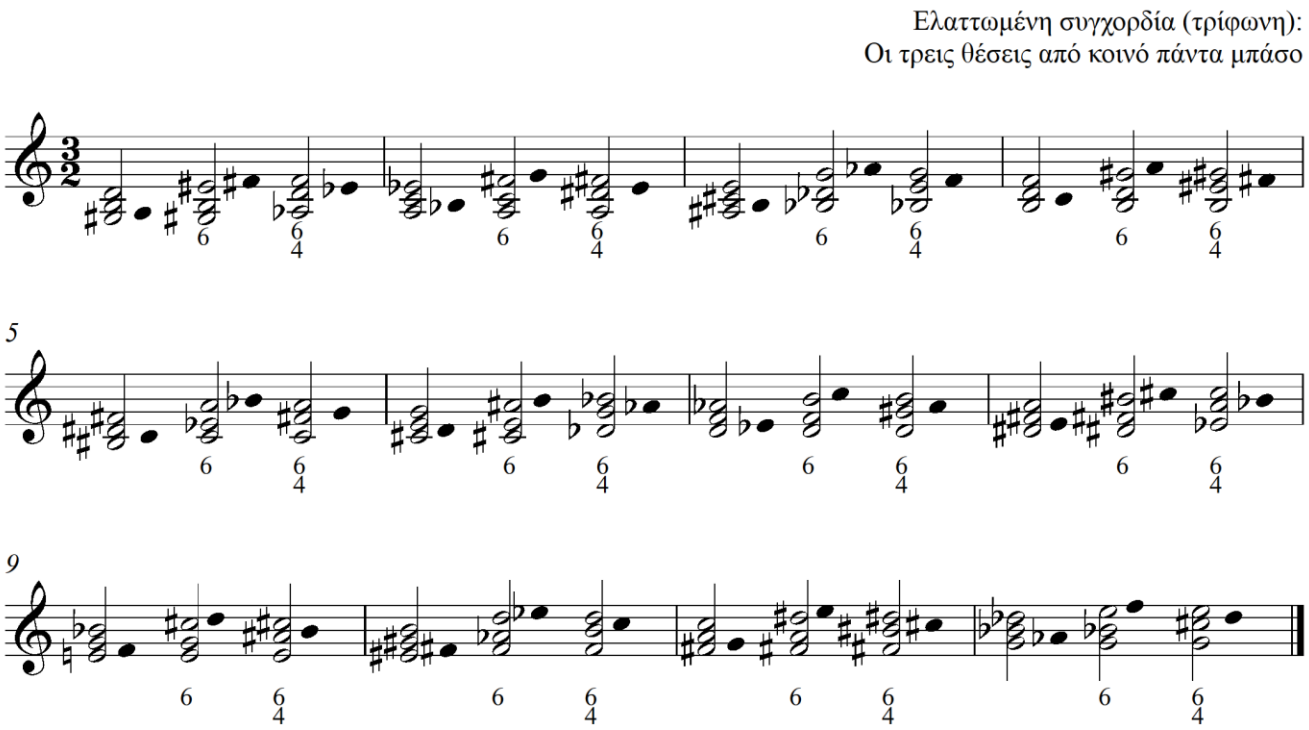
Ελαττωμένη συγχορδία σε όλες τις θέσεις, από κοινή βάση (τραγούδι)**:**

Δομή τρίφωνης ελαττωμένης συγχορδίας:

ε		
5 **3**	**6** **3**	**6** **4**

Ελαττωμένη συγχορδία (&λύση) – τραγούδι:

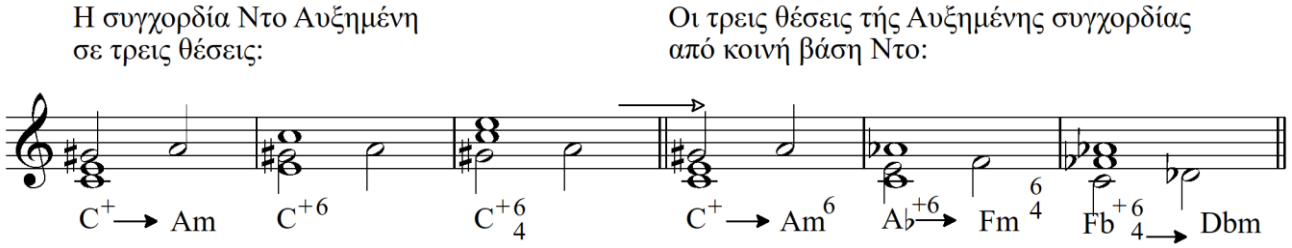
Δομή τρίφωνων συγχορδιών (Μ, Ε, ε):

5 3	M	E	ε

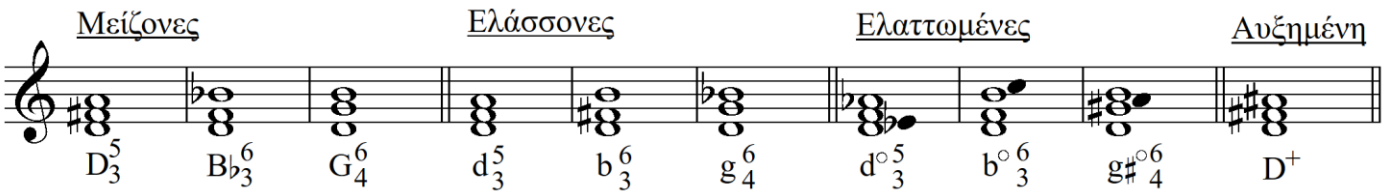
6 3	M	E	ε

6 4	M	E	ε

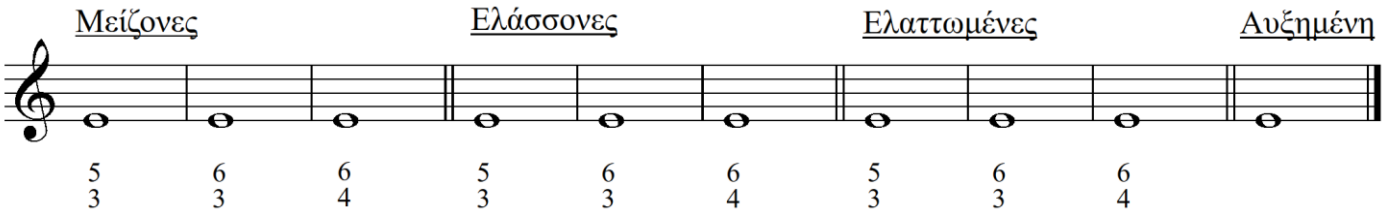
Αυξημένη συγχορδία σε όλες τις θέσεις, από κοινή βάση (τραγούδι)**:**

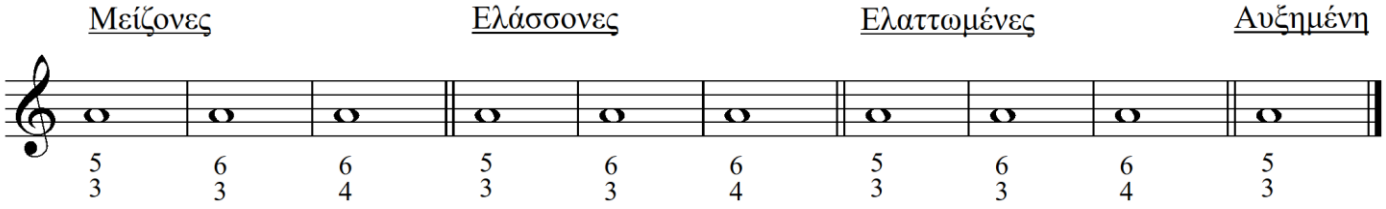
Μείζονες, Ελάσσονες, ελαττωμένες συγχορδίες, & η Αυξημένη, από κοινή βάση ρε:

Γράψτε και τραγουδήστε τις αντίστοιχες συγχορδίες από κοινή βάση μι:

Γράψτε και τραγουδήστε τις αντίστοιχες συγχορδίες από κοινή βάση λα:

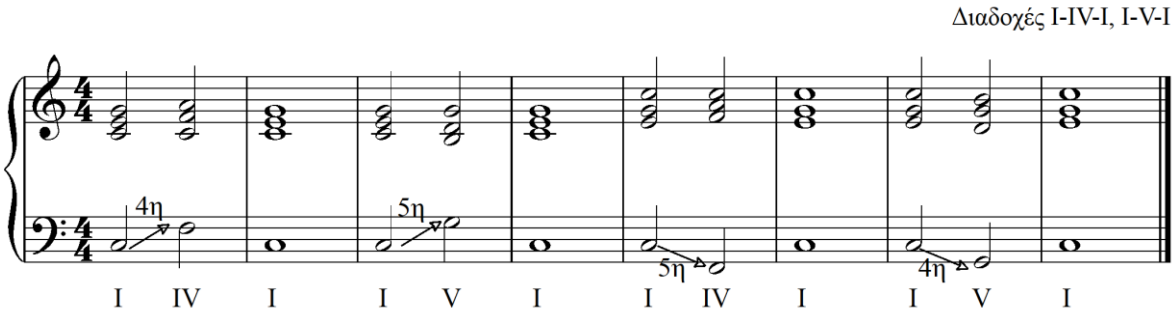

Σύνοψη: Συμπληρώστε τη δομή που αντιστοιχεί στις Μείζονες, Ελάσσονες, ελαττωμένες συγχορδίες σε όλες τις θέσεις, και στην αυξημένη σε ευθεία κατάσταση:

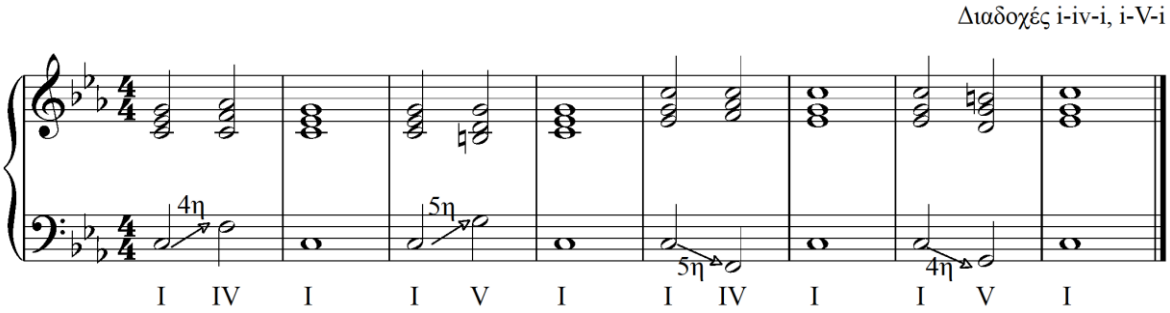
Μ - ευθ.	**Μ** -α'αν.	**Μ** -β'αν.	**Ε** - ευθ.	**Ε** - α'αν.	**Ε** - β'αν.	**ε** - ευθ.	**ε** - α'αν.	**ε** - β'αν.	**Α** – ευθ.

Αρμονικές διαδοχές

1. I, IV, V (τετράφωνο τραγούδι):

2. i, iv, V (τετράφωνο τραγούδι):

↳Ακουστική αναγνώριση αρμονίας:

Θα ακούσετε σε σκόρπια σειρά τις παρακάτω σύντομες διαδοχές. Σημειώστε τη σειρά με την οποία ακούστηκαν:

I-IV-I ☐

I-IV-V ☐

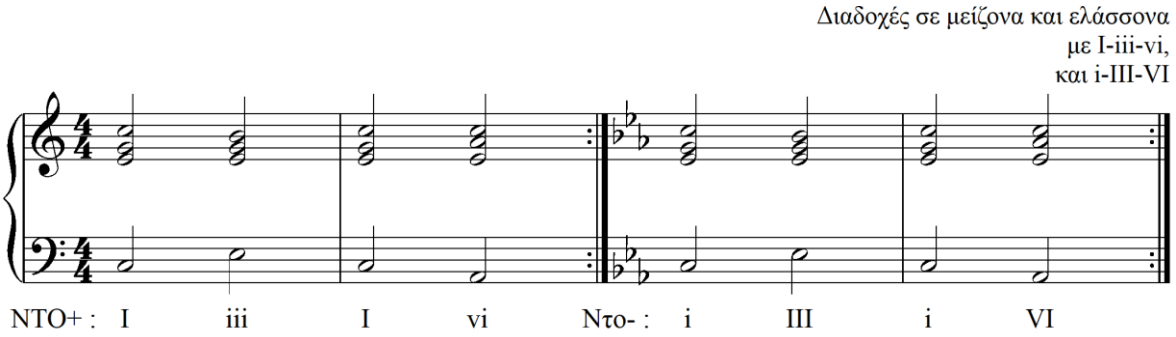
IV-V-I ☐

i-iv-i ☐

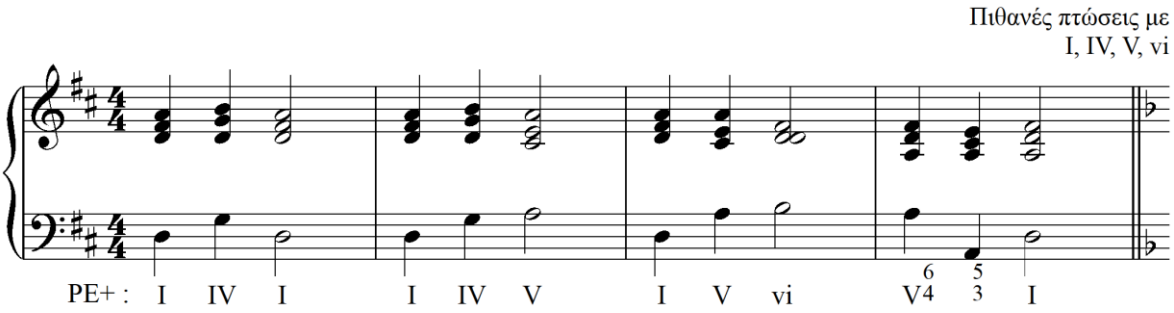
i-iv-V ☐

iv-V-i ☐

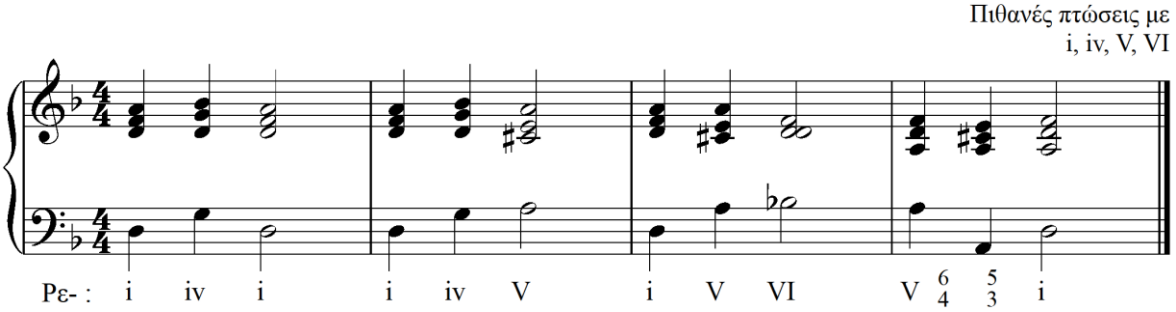
3. I, iii, vi (στη μείζονα) και i, III, VI (στην ελάσσονα) (τετράφωνο τραγούδι):

4. I, IV, V, vi (τετράφωνο τραγούδι):

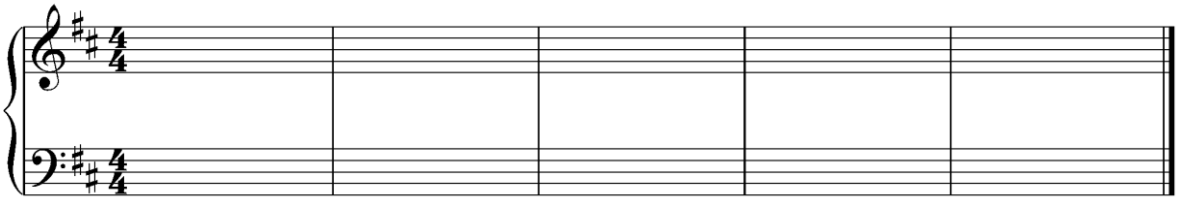
5. i, iv, V, VI (τετράφωνο τραγούδι):

Ο έξυπνος τρόπος να κρατιούνται οι άνθρωποι παθητικοί και «υπάκουοι» είναι να περιορίσουμε σε στενά πλαίσια το φάσμα των επιτρεπτών τοποθετήσεων, ενώ θα επιτρέπουμε και θα ενθαρρύνουμε πολύ ζωντανό διάλογο μέσα σε αυτά τα πλαίσια. Αυτό δίνει στους πολλούς την αίσθηση ότι υπάρχει ελεύθερη σκέψη, ενώ στην πραγματικότητα οι υποβόσκουσες αρχές του συστήματος ενισχύονται.
*(**Noam Chomsky & David Barsamian**)*

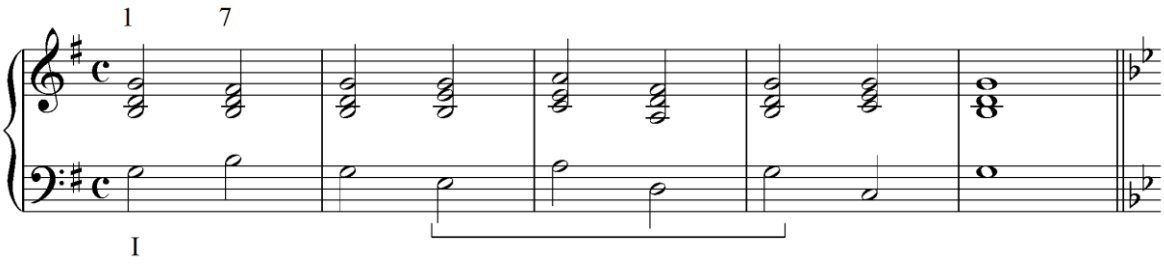
↳Ακουστική αναγνώριση αρμονίας:

Θα ακούσετε μια αρμονική διαδοχή που χρησιμοποιεί τις βαθμίδες I, iii, IV, V, vi.
Σημειώστε τις εξωτερικές φωνές (basso-soprano), και τις αρμονικές βαθμίδες (με λατινικά γράμματα κάτω από τον μπάσο):

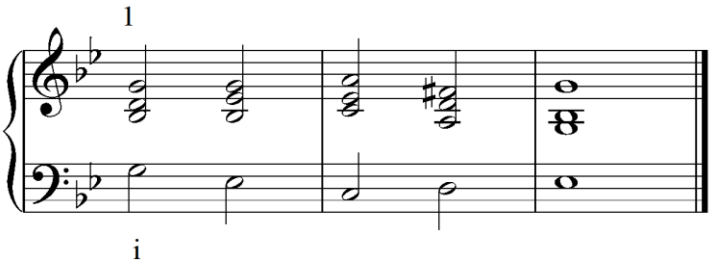

6. I, ii, iii, IV, V, vi (τετράφωνο τραγούδι):

Διαδοχή σε μείζονα,
με τις βαθμίδες:
I, ii, iii, IV, V, vi

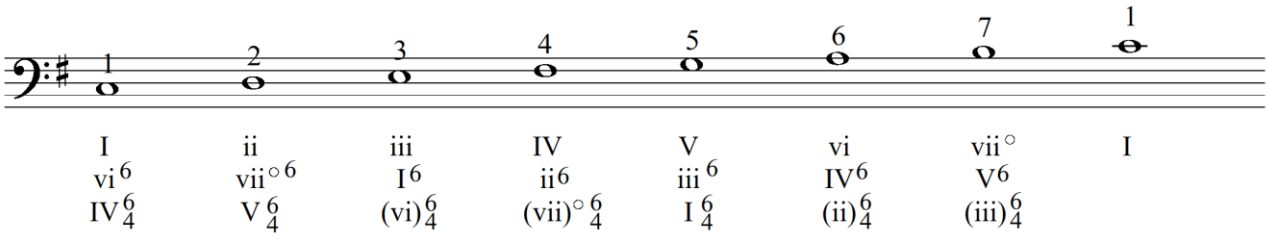

Διαδοχή σε ελάσσονα,
με τις βαθμίδες:
i, ii, V, VI

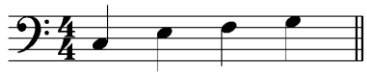
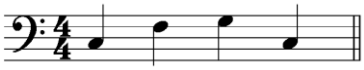
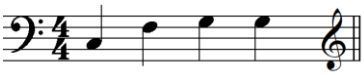
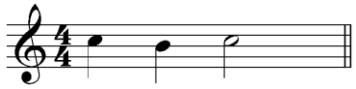
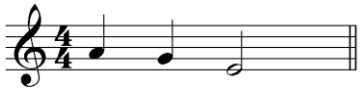

↳Αναστροφές συγχορδιών:

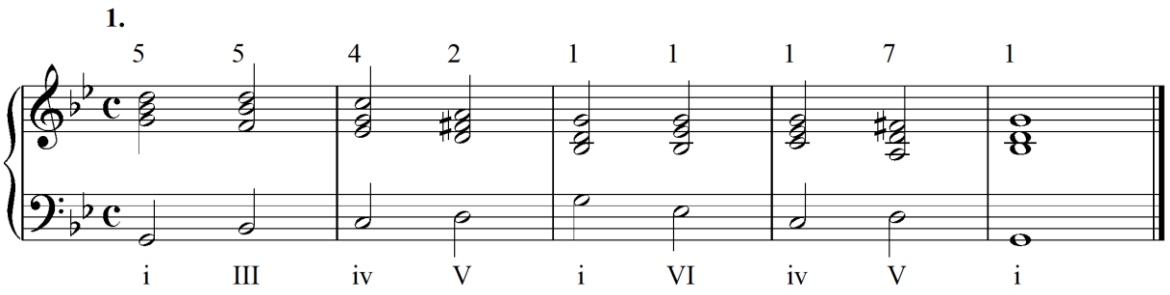
Πιθανές συγχορδίες
για καθε βαθμίδα τού μπάσου,
σε μείζονα τονικότητα
(διατονική αρμονία):

Ακουστική αναγνώριση αρμονίας (κυκλώστε τη σωστή επιλογή):

	a. I-Iα'-IV-V **b. I-iii-IV-V**
	a. I-IV-V-I **b. I-iiα'-V-I**
	a. I-IV-V-V **b. I-IV-Vβ'-V**
	a. I-V-I **b. I-iii-I**
	a. IV-V-vi **b. IV-V-I**

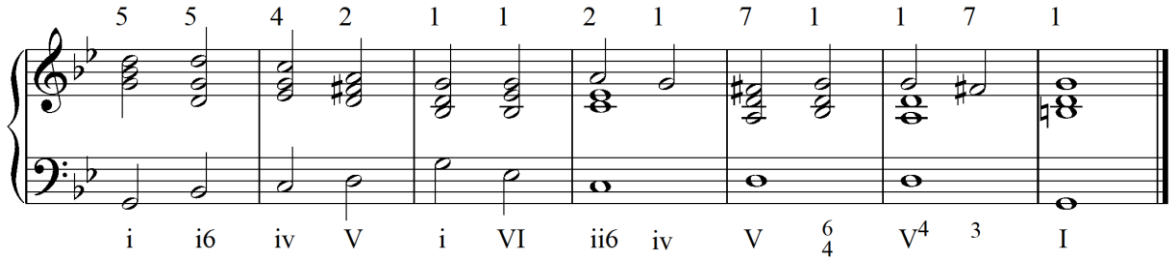
7. I, III, iv, V, VI (καταγραφή & τετράφωνο τραγούδι):

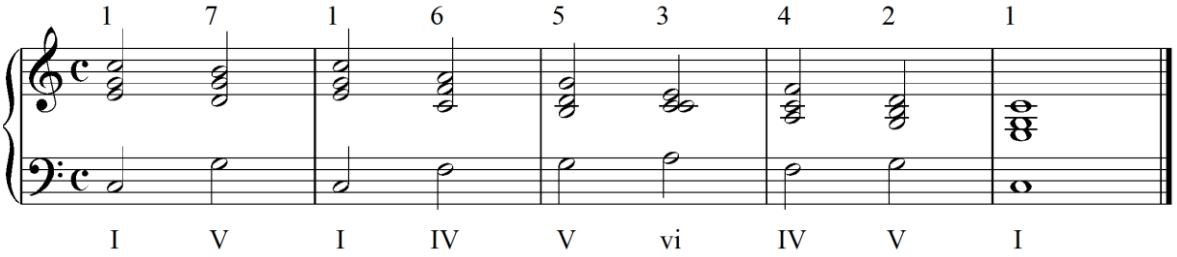
Μονάχα δύο πράγματα είναι άπειρα: το σύμπαν, και η ανθρώπινη ανοησία.
*Και δεν είμαι τόσο σίγουρος για το πρώτο! (**Albert Einstein**)*

8. i, i6, ii6, iv, V, V6/4 (τετράφωνο τραγούδι):

2.

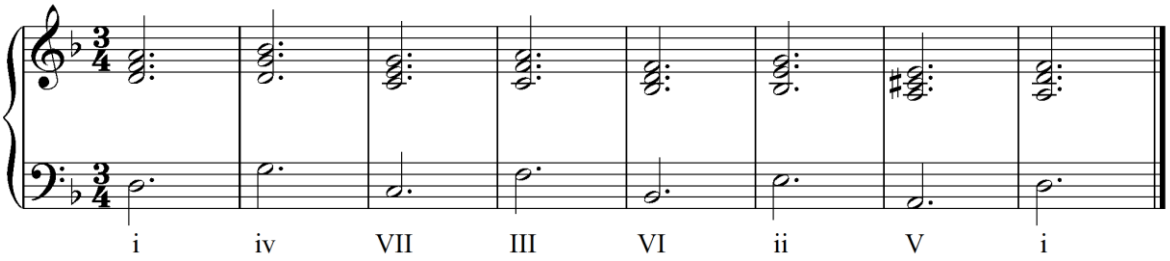

9. I, IV, V, vi

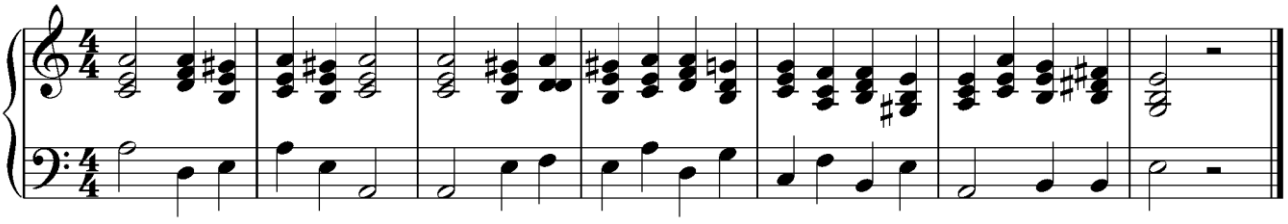
10. Αλυσίδα: i, ii, III, iv, V, VI, VII (τετράφωνο τραγούδι):

Αρμονική αλυσίδα:

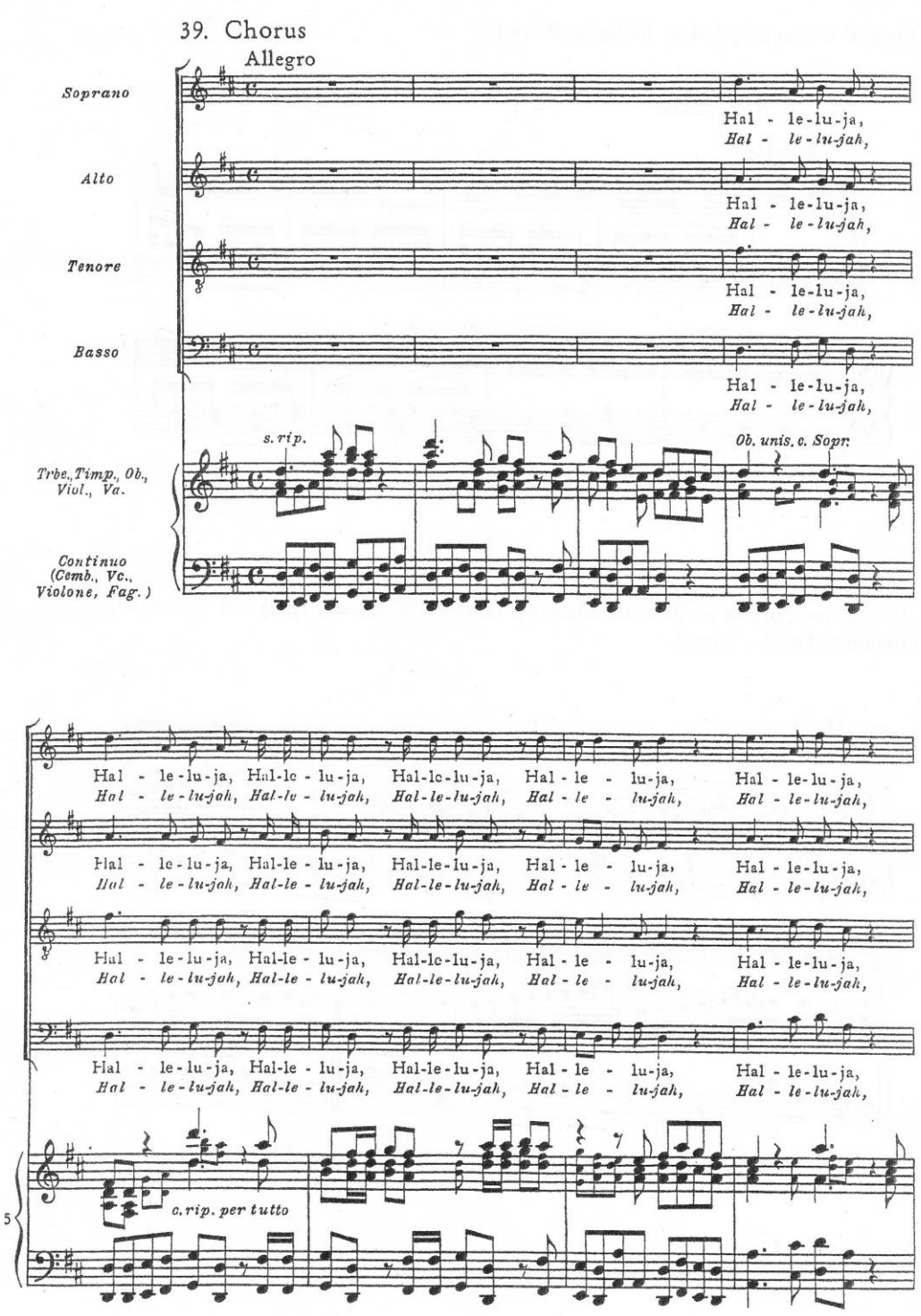

Αρμονική συνοδεία τραγουδιού (τετράφωνο τραγούδι):

Francesco Durante (1684-1755)
Vergin, tutto amor
Αρμονικη συνοδεία 1ης φράσης

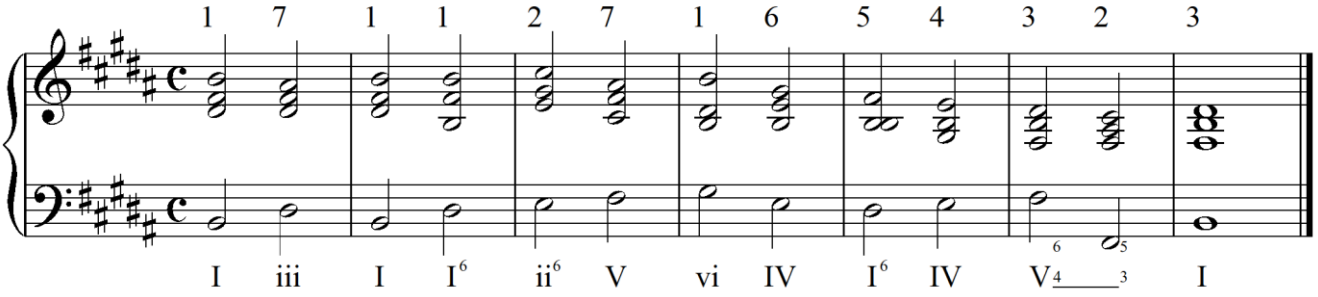
↳Ακρόαση & προσδιορισμός αρμονίας:

Δεν είναι ότι είμαι και τόσο έξυπνος. Είναι που μένω με τα προβλήματα περισσότερο.
(Albert Einstein)

11. I, I6, ii6, iii, IV, V, V6/4, vi

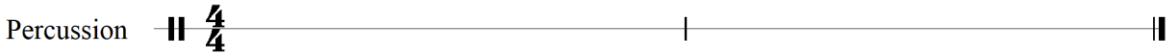
Διαδοχή σε μείζονα,
με τις βαθμίδες:
I, I6, ii6, iii, IV, V, V6/4, vi

Όταν συλλάβει ο άνθρωπος το βαθύτερο νόημα της ζωής της αληθινής,
*τότε φεύγει όλο το άγχος του. (**Άγιος Παΐσιος**)*

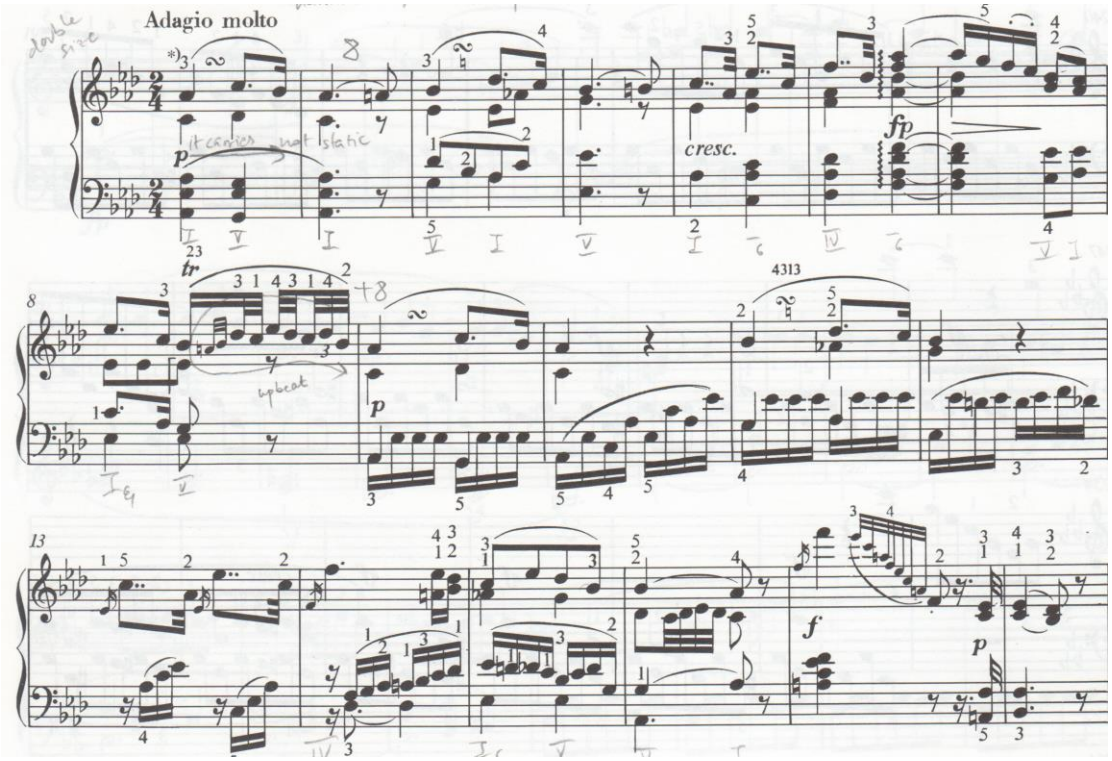
Ρυθμός

Φτιάξτε έναν ρυθμό 2 μέτρων, σε tempo *andante*, χρησιμοποιώντας αποκλειστικά τα ρυθμικά μοτίβα που έχουμε δουλέψει ως τώρα στο μάθημα:

Ρυθμικό σολφέζ:

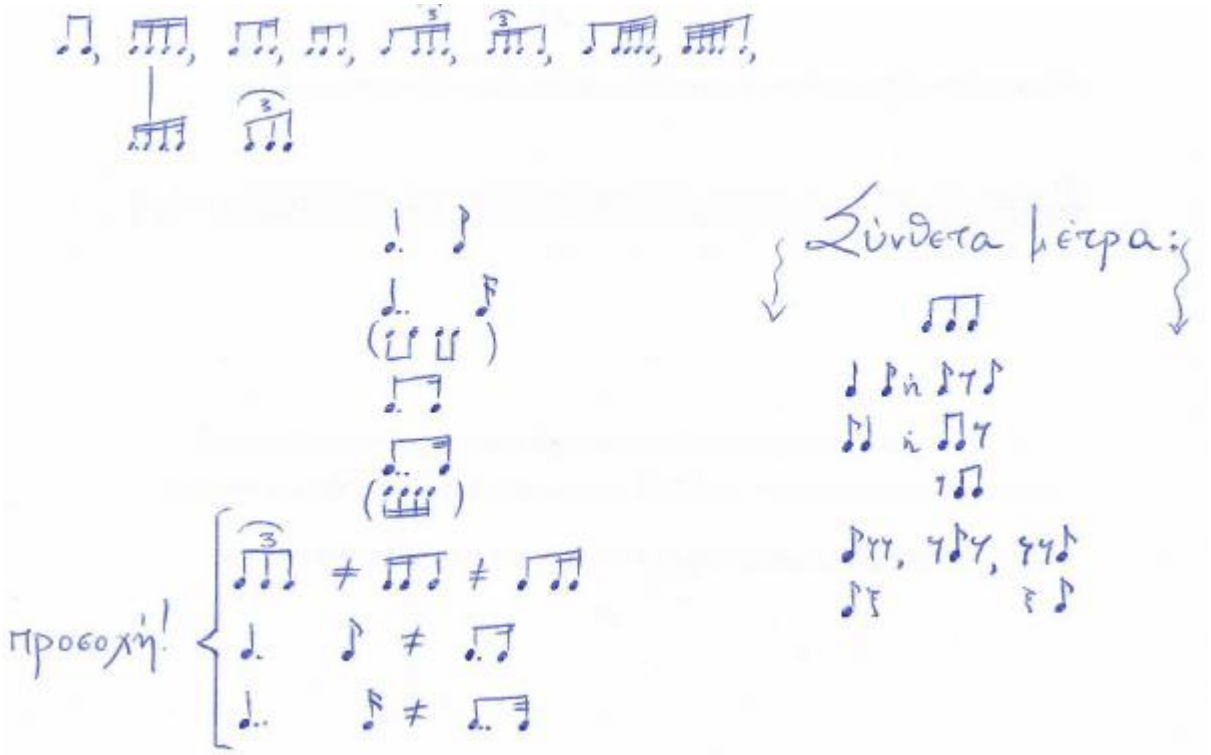
Beethoven,
Piano Sonata No.5, Op.10 No.1, II

Μουσική είναι η σιωπή ανάμεσα στις νότες. (***C. Debussy***)

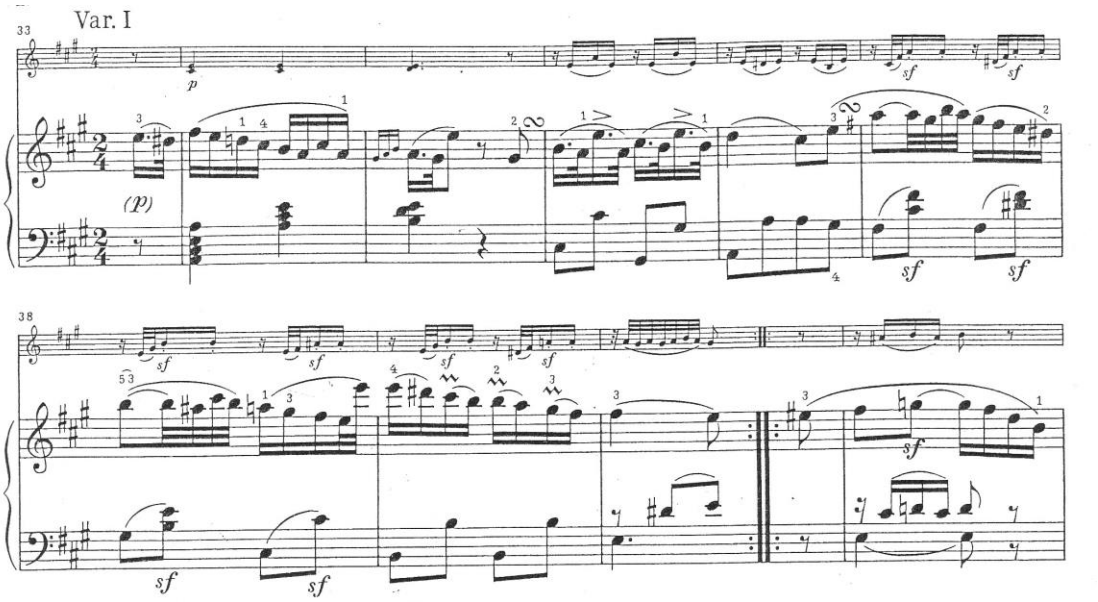
ΡΥΘΜΙΚΑ ΜΟΤΙΒΑ

(έως τη μέση του 1ου εξαμήνου)

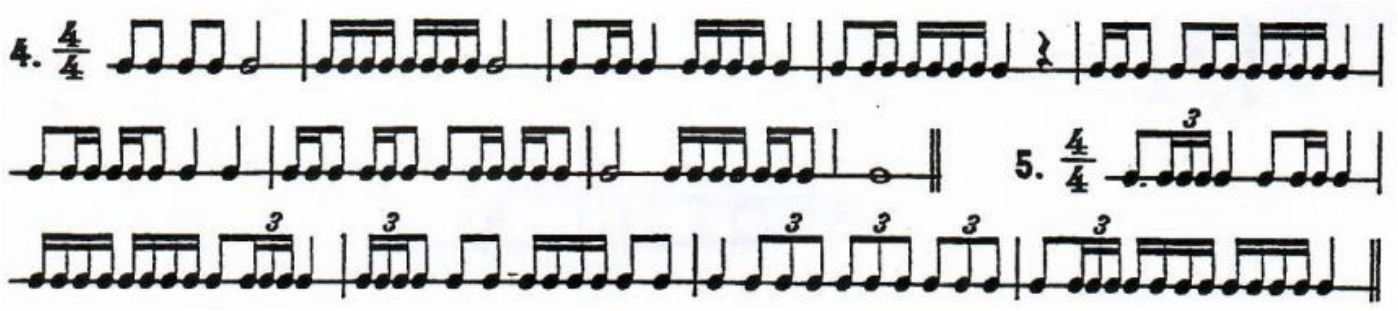

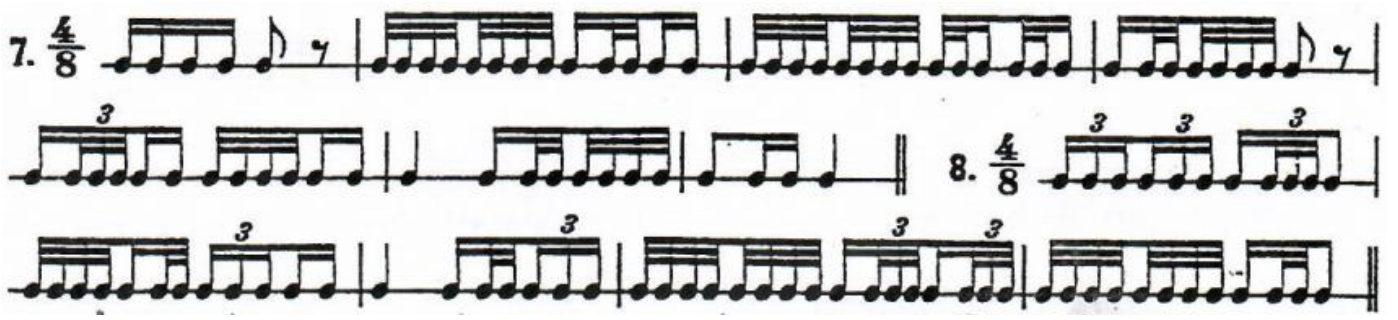
Ρυθμική ανάγνωση:

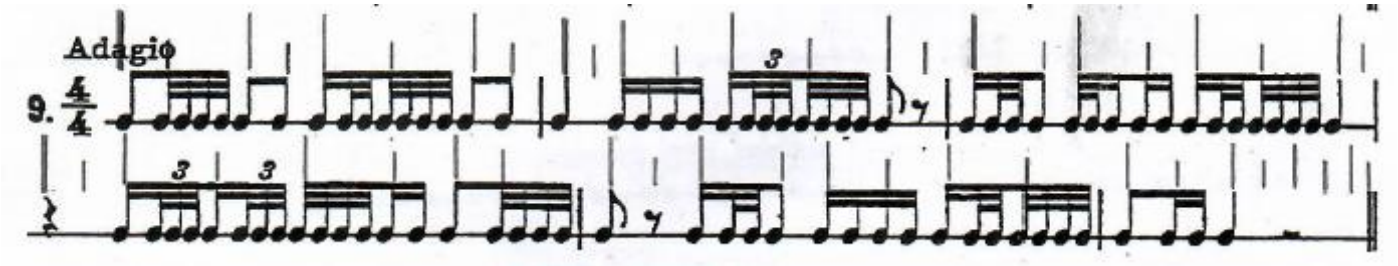
Beethoven, *Σονάτα για βιολί και πιάνο op.12, No.1.*
2ο Μέρος: Tema con Variazioni.
Εκδόσεις Henle – Urtext.

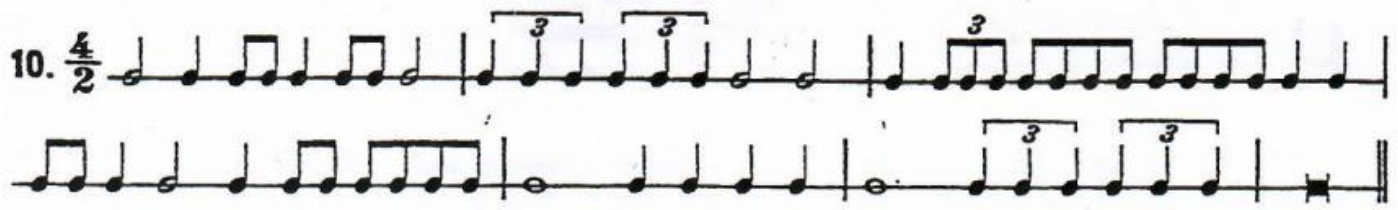

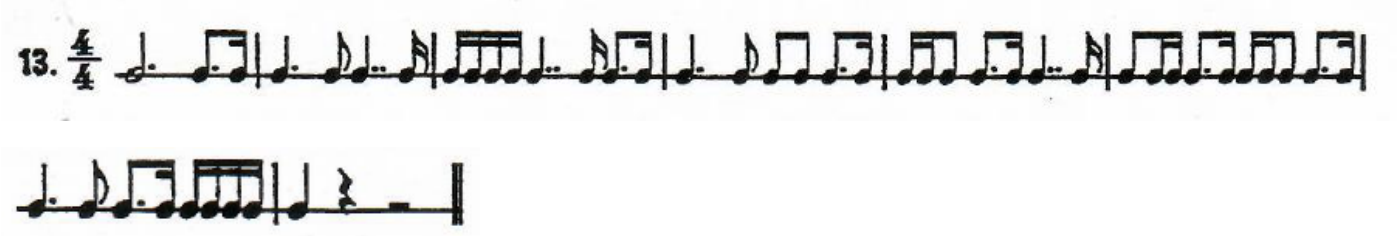
ΡΥΘΜΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ J. JERSILD, *Ear Training: Basic Instruction in Melody and Rhythm Reading,* εκδόσεις Wilhelm Hansen

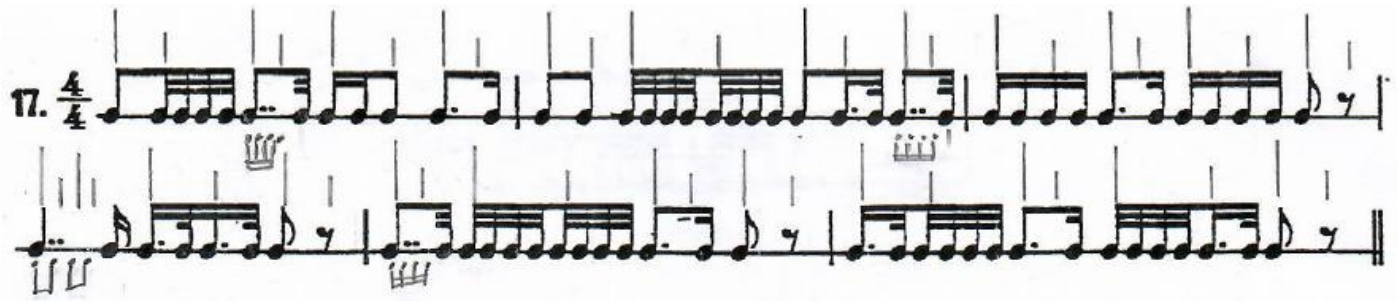

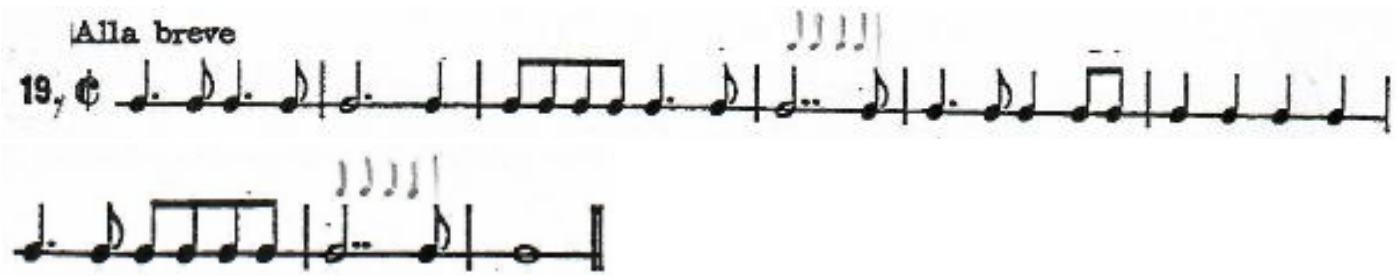

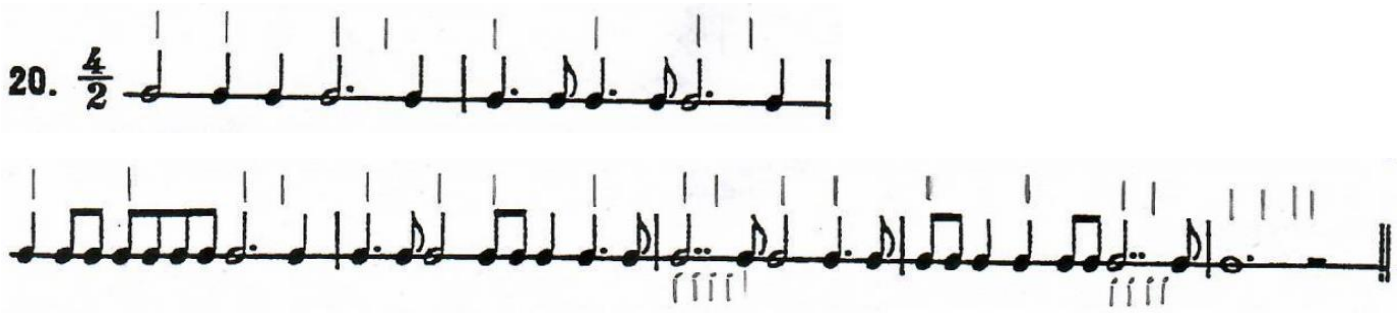

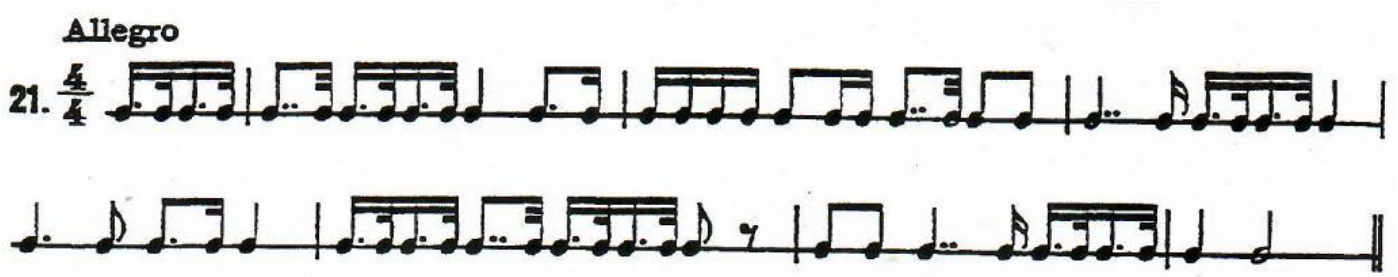

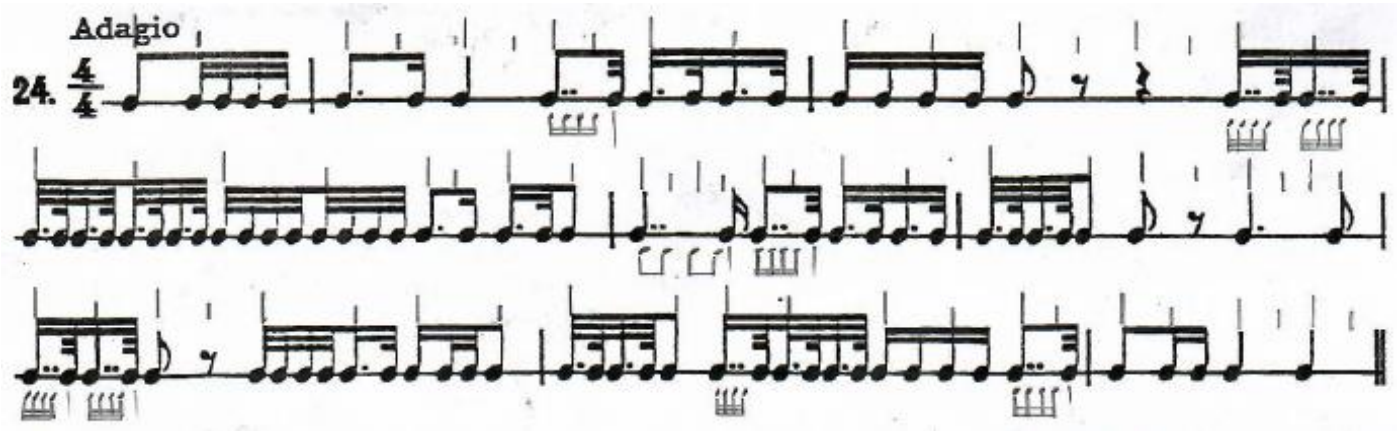

17.

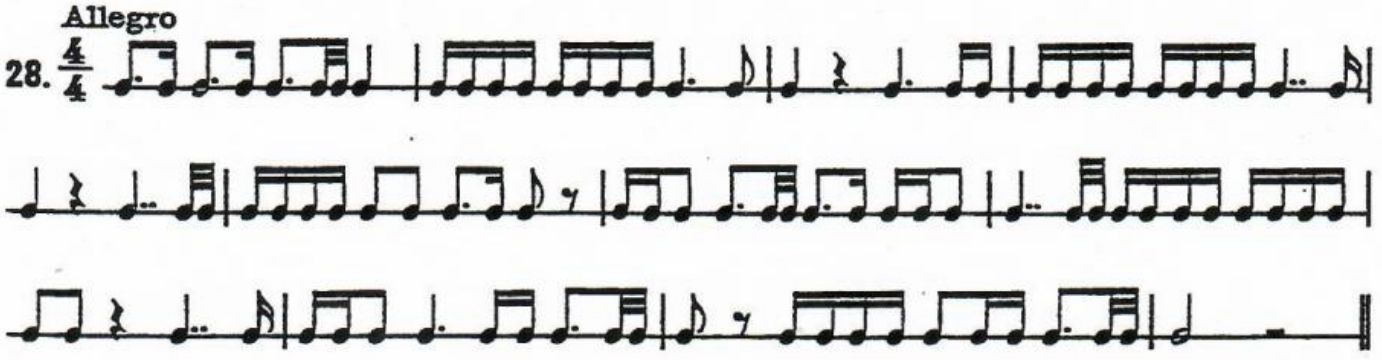

Alla breve
19.

20.

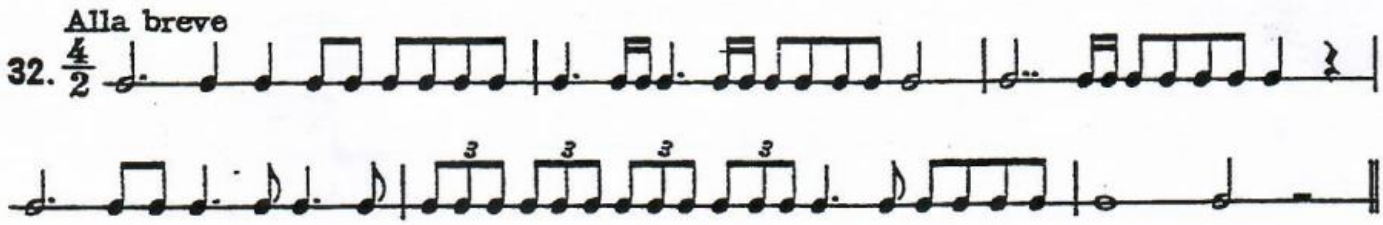

Allegro
21.

Adagio
24.

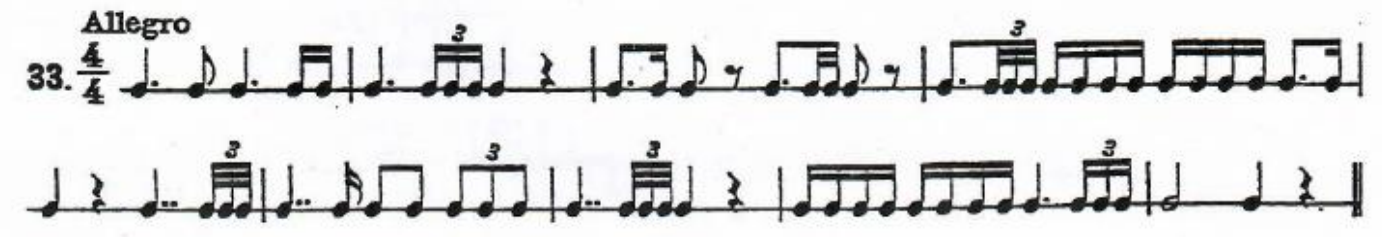
28. Allegro $\frac{4}{4}$

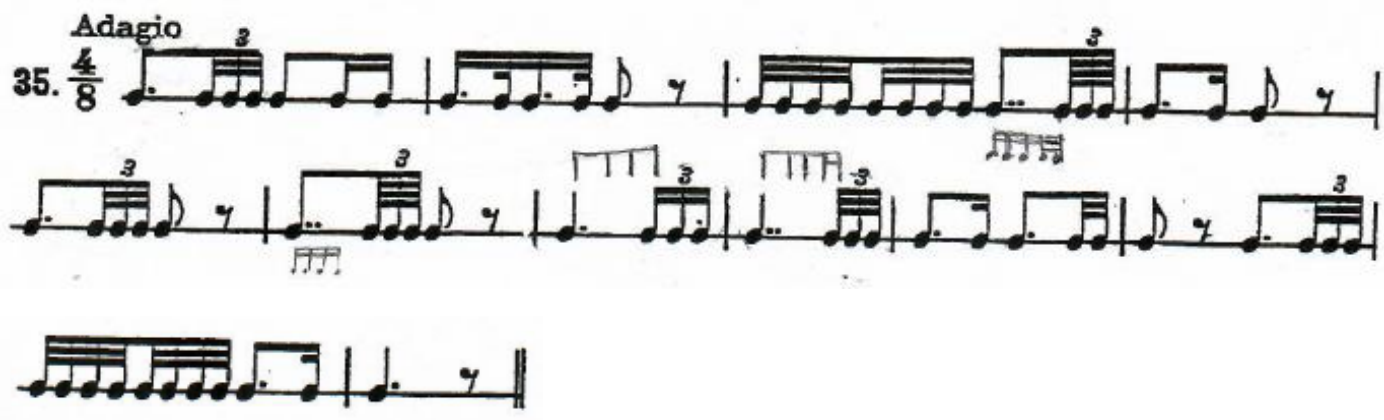
32. Alla breve $\frac{4}{2}$

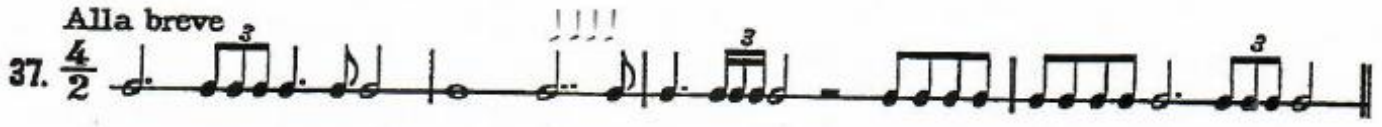
33. Allegro $\frac{4}{4}$

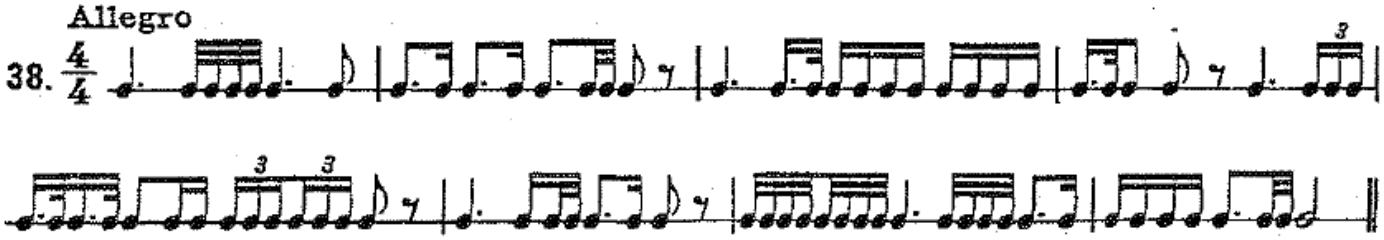
35. Adagio $\frac{4}{8}$

37. Alla breve $\frac{4}{2}$

Allegro

38.

-Τριμερή & σύνθετα μέτρα-

από το βιβλίο

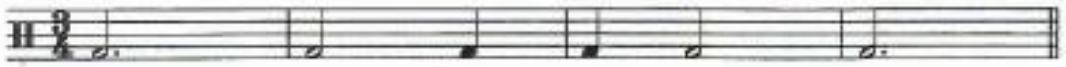
Essential Ear Training

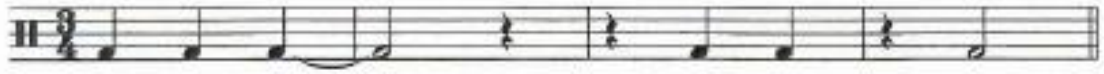
for Today's Musician

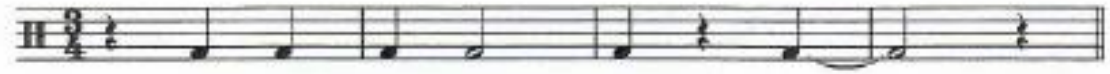
Steve Prosser

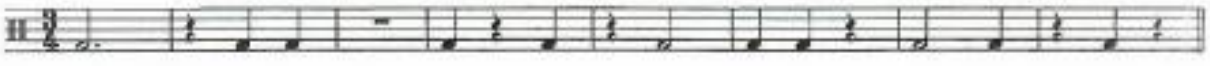
Berklee Press (2000)

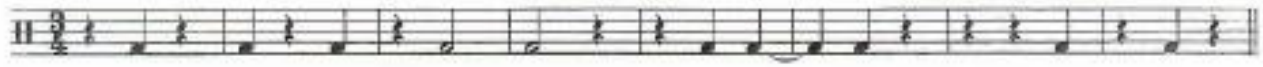
"Εργαστήρι 2" – Τρίσημοι ρυθμοί, με κάποιες συζεύξεις

1

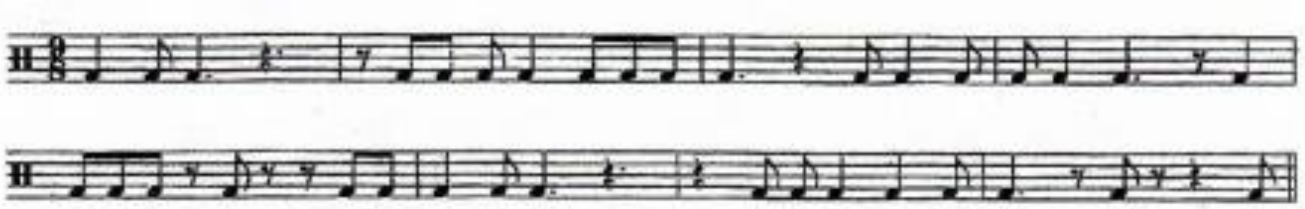
2

3

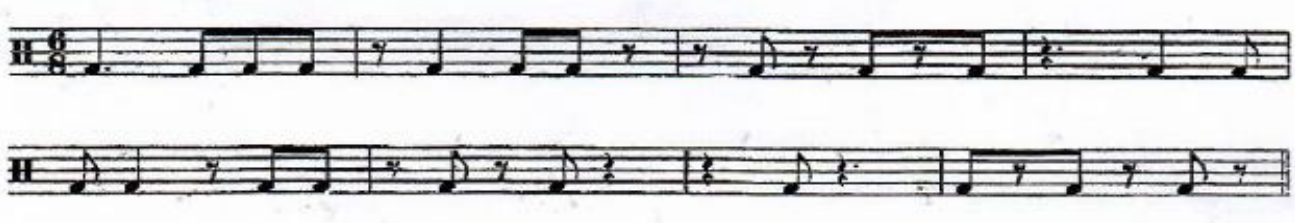
6

8

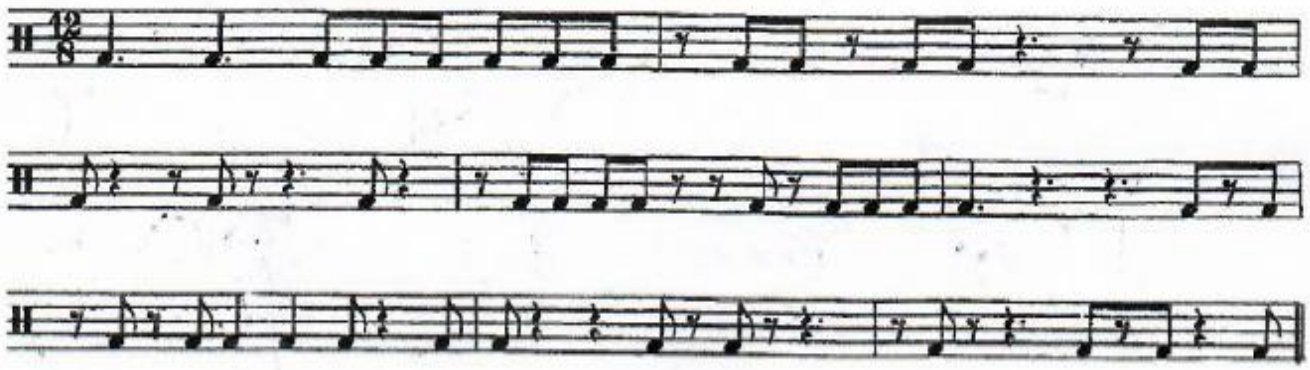
12

13

15

"Εργαστήρι 5"

DUETS

17

Βιβλιογραφία

Bannan, N. (2010). Embodied Music Theory: New Pedagogy for Creative and Aural Development. *Journal of Music Theory Pedagogy, 24*, 197-215

Berkowitz, S., Fontrier, G. and Kraft, L. (1997). *A New Approach to Sight Singing, Fourth Edition*. New York: W.W.Norton & Company

Burkholder, P. & Palisca, C.V. (2006). *Norton Anthology of Western Music, Vol. 1: Ancient to Baroque*. New York: Norton & Company

Houlahan, M. &Tacka, P. (1990). Sound Thinking: A Suggested Sequence for Teaching Musical Elements Based on the Philosophy of Zoltan Kodály for a C|ollege Music Theory Course. *Journal of Music Theory Pedagogy, 4*(1), 85-109

Jersild, J. (1966). *Ear Training: Basic Instruction in Melody and Rhythm Reading*. Copenhagen: Wilhelm Hansen

Μηνακάκης, Δ. (2006). *Εγχειρίδιο ακουστικών δεξιοτήτων*. Αθήνα: Παπαγρηγορίου-Νάκας

Ottman, W.R. (2004). *Music for sight-singing*, Sixth Edition. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Philips, J., Piper Clendinning, J. & West Marvin, E. (2005). *The Musician's Guide to Aural Skills*, Volume 1. New York: W.W.Norton & Company

Piper Clendinning, J. & West Marvin, E. (2005). *The Musician's Guide to Theory and Analysis.* New York: W.W. Norton & Company

Ploger, M. (2011). *Musicianship Intensive Workshop Booklet*, Levels I and II.

Prosser, S. (2000). *Essential Ear Training for Today's Musician*. Boston: Berklee Press

Rifkin, D. & Urista, D. (2006). Developing Aural Skills: It's not just a game. *Journal of Music Theory Pedagogy, 20*, 57-79

Sloboda, J. (2005). *Exploring the musical mind*. Oxford: Oxford University Press

Welch, G.F. (2005). We are musical. *International Journal of Music Education, 23*(2), σελ.117-120

